

KAITSERESSURSSIDE
AMET

ARVAMUSED KAITSEVÄEST ENNE JA PÄRAST AJATEENISTUST

Uuringukokkuvõte

2008

SISUKORD

UURINGU TAUST	3
1 Valim	4
2 Andmetöötlus	4
3 Uuringu teostajad	5
UURINGUTULEMUSTE ÜLDKOKKUVÕTE	6
UURINGUTULEMUSED TEEMADE KAUPA	11
1 Suhtumine ajateenistusse	11
2 Arvamused kaitseväest	21
3 Hinnangud ajateenistusele	25
4 Valmisolek teenistuseks elukutselise kaadrikaitseväelasena	32
5 Hinnangud ajateenistusse kutsumisele ja suhtlemine KRA-ga	36
6 Infoallikad ja infovajadused enne ajateenistusse minekut.....	39
7 Riigikaitseõpetus koolides ja selle mõju hoiakutele	44
8 Kaitseliit ja selle mõju hoiakutele	45
9 Infotarbimise harjumused.....	46

UURINGU TAUST

Jätkuna 2007. aastal esmakordselt läbiviidud kutsealuste ja reservväelaste uuringule korraldas Kaitseressursside Amet ka käesoleval aastal analoogilise postiküsitluse. Uuringu ettevalmistamisse oli kaasatud ka Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskus, kellega koostöös värskendati ja täiendati küsitluse ankeete vastavalt Kaitseressursside Ameti vajadustele. Uuringu eesmärk oli laiapõhjalise tagasiside kogumine, mille analüüsi tulemus on kasutatav nii Kaitseressursside Ameti töö korralduses kui ka kaitseväes, Kaitseliidus ja riigikaitse õpetuse korraldamisel.

Sarnaselt eelmise aasta uuringule koguti ka 2008. aastal andmeid kahe paralleelse postiküsitluse kaudu. Neist esimese raames küsitleti 2008. aasta kevadel ajateenistusest reservi arvatud noormehi ning teise küsitlusega 2008. aasta juulis ja oktoobris ajateenistusse kutsutavaid noormehi. Küsitlus toimus mai lõpust juuli keskpaigani.

Juulis 2008 ajateenistusse kutsutud kutsealustele saadeti ajavahemikus 16.-19. mai 2008 välja 1567 küsimustikku. Oktoobris 2008 ajateenistusse kutsutud kutsealustele saadeti ajavahemikus 19.-23.mai 2008 välja 1403 küsimustikku.

2008 kevadel reservi arvatud ajateenijatele saadeti ajavahemikus 24.-27.juuni välja 1959 küsimustikku.

Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada:

- suhtumine Eesti Kaitsevärke ning ajateenistusse;
- ootused ajateenistuse suhtes ning rahulolu teenistusajaga;
- hinnangud ajateenistusse kutsumisele – rahulolu arstliku komisjoni ja KRA tegevusega;
- KRA otsuste mõju hindamine;
- Informeerituse tase ja infovajadused enne ajateenistusse asumist;
- Infokanalid, mille kaudu saadakse infot Eesti Kaitseväest ja ajateenistusest;
- Valmisolek asuda teenima kutselise sõjaväelasena või õppima sõjaväelisse õppeasutusse.

Uuringu läbiviimisel kasutati samu küsimustikke, mida rakendati 2007. aasta küsitlusel, mis võimaldab kõrvutada käesoleval ja eelmisel aastal läbiviidud uuringu tulemusi. Käesoleval aastal kasutatud ankeetide küsimuste sõnastust kohendati vastavalt vajadusele ning eelmise aasta küsitluse tulemustest johtuvalt lisati ka mõned täiendavad küsimused.

Käesoleva aruande raames antakse ülevaade 2008. aastal läbiviidud küsitluse tulemustest, kõrvutades neid 2007. aasta uuringu resultaatidega. Illustreeriva infona on lisaks ajateenijate ja reservväelaste hinnangutele mõnel pool ära toodud ka 2008. aastal Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse (RKK) poolt gümnaasiumide õpilaste seas läbi viidud Eesti Kaitseväge ja ajateenistuse teemalise küsitluse tulemusi, mis annab võimaluse jälgida hinnangute muutusi kaitsevägekohuslase, kutsealuse ja reservväelase staatuse lõikes.

1 Valim

Uuring viidi läbi postiküsitlusena. Kokku saadeti välja 1959 ankeeti ajateenistusest reservi arvatutele ja 2970 ankeeti ajateenistusse kutsutud noormeestele. Tagasi laekus vastavalt 625 ja 1253 ankeeti, mis teeb vastamisprotsendis veidi üle 38%. See tulemus jääb küll veidi alla 2007. aasta tulemusele (vastamisprotsent 41%), kuid on postiküsitluste puhul kindlasti hea tulemus.

Alljärgnevalt on ära toodud ajateenistusest 2008. aasta kevadel reservi arvatute jagunemine kaitseväge väljaõppekeskuste lõikes ning küsitlusele vastanute arv iga üksuse kohta.

JVÕK Kuperjanovi Üksik-jalaväepataljon - 489 (vastuseid 158)

LtVÕK Tapa Väljaõppekeskus – 419 (137)*

JVÕK Viru Üksik-jalaväepataljon – 274 (75)

Lääne Kaitseringkond – 259 (58)

JVÕK Üksik-Vahipataljon – 258 (75)

StSVÕK Üksik-Sidepataljon – 112 (30)

Lahinguteenindustoetuse Väljaõppekeskus Tagalapataljon – 98 (44)

Scoutspataljon – 35 (8)

Mereväebaas – 19 (15)

Reservväelastest 540 pidas oma emakeeleks eesti ja 77 vene keelt. 89 ajateenistuse läbinut olid põhiharidusega, 328 kesk-, 124 kutse- ja 77 kõrgharidusega.

Vanuse järgi jaotusid reservväelased järgmiselt: 18-19 aastased – 44 isikut, 20 aastased – 142 isikut, 21 aastased – 184 isikut, 22 aastased – 136 isikut, 23 aastased ja vanemad – 112 isikut.

Küsitlusele vastanud 2008. Aasta juulis või oktoobris ajateenistusse kutsututest pidas 979 oma emakeeleks eesti keelt ja 252 vene keelt. Põhiharidusega oli 238, keskharidusega 577, kutsekeskharidusega 289 ja kõrgharidusega 122 kutsealust.

Kutsealuste vanuseline jagunemine oli järgmine: kuni 19 aastased – 186 isikut, 20 aastased – 398 isikut, 21 aastased – 382 isikut, 22 aastased ja vanemad 269 isikut.

2 Andmetöötlus

Tagastatud ankeedid sisestati Turu-uuringute AS-is, andmetest moodustati kaks andmefaili – eraldi ajateenistusest reservi arvatud ja ajateenistusse minevate noormeeste kohta.

Andmete analüüs toimus andmetöötluspaketiga SPSS 15.0 Kaitseressursside Ametis (KRA).

* Alates 1.juulist 2008 nimetati LtVÕK Tapa Väljaõppekeskus ümber Kirde Kaitseringkonnaks.

3 Uuringu teostajad

Uuringu erinevate etappide eesti olid vastutavad:

• Küsimustiku uuendamine ja täiendamine	Kaitseressursside Amet,
Juhan Kivirähk, RKK
• Küsitluse läbiviimine, küsimustike väljasaatmine ja Vastuvõtmine, aruande koostamine	Kaitseressursside Amet
• Andmesisestus, andmefailide moodustamine	Turu-uuringute AS

Kontaktandmed:

Kaitseväe värbamiskeskuse nõunik Eva Pruusapuu

- Telefon: 717 0829
- E-post: eva.pruusapuu@kra.ee
- Aadress: Maneeži 3, Tallinn 10117

Juhan Kivirähk, Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus

- Telefon: 5515 200
- E-post: juhan@icds.ee
- Aadress: Toom-Rüütli 12-6, Tallinn 10130

Turu-uuringute AS

- Telefon: 6 277 583
- Faks: 6 277 584
- E-post: post@туру-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Tatari 6 (3. korrus), 10116 Tallinn

UURINGUTULEMUSTE ÜLDKOKKUVÕTE

Ajateenistuse läbimist peetakse noormeeste jaoks vajalikuks, seda nii uuritud sihtrühmades, kui ka Eesti elanikkonnas üldiselt. Noormeeste hoiakud ajateenistuse vajalikkuse osas ei ole aga kooskõlas nende valmidusega ise aega teenima minna. Veidi alla kolmandiku küsitletutest avaldas ise soovi ajateenistusse minna või läks pärast kutse saamist ajateenistusse hea meelega, samas kui 35% oleks ajateenistusse minemata jätnud või läheb sinna täiesti vastumeelselt. Siiski on eelmise aastaga võrreldes negatiivsete hoiakute osakaal antud küsimuse puhul vähenenud ning vastajate hulgas on enam neid, kes on valmis oma kohustust riigi ees täitma.

Suhtumist ajateenistusse minekusse kujundavad kahtlemata ka ümbritsevate inimeste (vanemad, perekond, sõbrad, tööandja) hoiakud. Kaaskondlaste positiivne suhtumine teenistusse asumisse süstib noormeestesse entusiasmi sõjaline väljaõpe läbi teha. Seega on kindlasti vajalik lisaks kutsealuste teemakohasele informeerimisele teha teavitustööd ka nende lähikondlaste hulgas, muutmaks üldist ajateenistusse suhtumist ühiskonnas positiivsemaks.

Et kõiki noormehi kaitsevärke ei kutsuta, tuleks väärtustada ajateenistuse läbimist, mis innustaks noormehi aega teenima ja väljaõppes veedetud aeg ei tunduks mahavisatuna. 2007. ja 2008. aasta küsitluste tulemusi võrreldes tuleb tõdeda, et igakuiste rahaliste toetuste suurendamine, mis rakendus üleelmise aasta algusest, ei toiminud pikemas perspektiivis noormeeste jaoks ajateenistusse asumise motivaatorina. Pigem oodatakse teenistusaja käigus omandatud teadmiste ja oskuste väärtustamist ka pärast ajateenistuse lõppu, seda kas siis ainepunktidena edasiste õpingute puhul või konkreetsemate soodustuste näol mujal tsiviilelus.

Üha enam süveneb ka arusaam, et oma kohustuse riigi ees peaksid täitma kõik mehed ning kaitsevärke mittedsobivaid noormehi tuleks kutsuda asendusteenistusse. Eelmisel kevadel pidas asendusteenistust vajalikuks 70%, tänavu aga 81% küsitletutest.

Ajateenistuse vastvõetavamaks muutmisel on osa kindlasti ka võimalusel valida teenistusse asumise aega. Jätakuvalt peetakse sobivaimaks asuda ajateenistusse kohe peale keskhariduse omandamist. Samas tegelikkuses tuli otse keskkoolipingist aega teenima väga vähe noormehi (8% kõigist kutsealustest). Olgugi, et ajateenistust eelistatakse läbida kohe peale keskkooli lõpetamist, ei peeta keskhariduse olemasolu ajateenistusse astumisel sugugi vajalikuks. Kolmandik küsitletutest arvab, et ajateenijal peaks olema vähemalt põhiharidus ning viiendiku vastajate hinnangul ei ole haridustasemel ajateenistuse läbimisel mingit tähtsust.

Teenistusajaga Eesti Kaitseväes jääb täiesti või üldiselt rahule 80% küsitletutest. Kaitsevägi on noormeeste silmis eelkõige range distsipliiniga organisatsioon, mis annab eluks vajalikke oskusi, head sõjalist väljaõpet ja on üldiselt uuendustele avatud. Küsitletute hinnangul ei ole kaitsevägi vägivaldne aga ka mitte tehniliselt hästi varustatud organisatsioon.

Kutsealuste ootused ajateenistuse käigus läbitava väljaõppe sisukusele on kõrged. Peamiselt loodetakse omandada ellujäämis- ja meeskonnatöökogemusi ja ka autosõidu oskusi. Venekeelsete noormeeste jaoks on väga olulisel kohal eesti keele oskuse arendamine. Nagu nähtub teenistusaja lõpetanute vastustest,

siis kõik ootused erioskuste omandamise osas ei täitu, kuid tendents on paremuse suunas. Kahe aasta uuringu tulemuste võrdlusel oli käesoleval aastal rohkem neid aspekte, mille puhul kaitseväest saadud väljaõpe vastas ajateenistuseelsetele ootustele.

Lisaks väljaõppe sisulisele poolele mõjutavad teenistusajaga rahule jäämist ka väeosa olmetingimused ning väljaõpet teostav kaader. Viimast hinnates anti kõrgemaid hinnanguid väeosa ülematele ja ohvitseridele. Kriitilisemalt suhtuti kaadrikaitseväelastest ja ajateenijatest allohvitseride tegevusse. Aastataguste hinnangutega võrreldes on rahulolu ohvitseride ja allohvitseride tegevusega suurenenud.

Igapäevast elu-olu Eesti Kaitseväes iseloomustab reservväelaste hinnangute põhjal eelkõige hea toit ja head suhted ajateenijate vahel. Rahul ei olda aga vaba aja veetmise ja sportimisvõimalustega. Samad head ja halvad küljed joonistusid välja ka 2007. aasta küsitluse põhjal.

Peale teenistusaja läbimist tunneb enam kui neli viiendikku noormeestest end füüsiliselt tugevamana (84%) ja enesekindlamana (81%) ning 60% ka targema ja vaimselt arenenumana.

Määrustikuvälised suhted ei ole Eesti Kaitseväes levinud. 56% ajateenistuse läbinutest väidab, et nad ei ole kokku puutunud ajateenijate alandava kohtlemisega ülemate poolt. Teisest rahvusest ajateenijate alandavat kohtlemist ei ole täheldanud teenistuse jooksul 53% reservi arvatutest ning 41% hinnangul ei esine ajateenijate omavahelistes suhetes alandavat kohtlemist. Eelmise kevadega võrreldes vene keelt rääkivate noormeeste hinnangud paranenud, kuivõrd toona märkis 36% venekeelsetest reservväelastest, et nad on kokkupuutunud rahvuslikul pinnal toimuva alandava kohtlemisega, tänavu aga 27%. Ajateenijate alandavat kohtlemist ülemate poolt oli eelmisel aastal kogunud 28% vene keelt rääkivatest noormeestest, käesoleval aastal aga 16%.

Valmisolek reservõppekogunemistel osaleda on tugevalt seotud noormeeste poolt väljendatud valmisolekuga minna ajateenistusse ning üldise teenistusajaga rahule jäämisega. Olles positiivselt meelestatud ajateenistusse minekusse ning omades teenistusajast häid üldmuljeid, on ka valmisolek reservväelasena õppustel osalemiseks suurem. Hea meelega läheks reservõppekogunemisele 23% ning osalemiskohustust oleks valmis täitma 36% küsitletutest. 34% jääks osalemisest võimalusel kõrvale või läheks täiesti vastumeelselt. Kõrgem on valmisolek reservõppustel osalemiseks Scoutspataljonist (75%), Üksik-vahipataljonist (68%) ja Viru Üksik-jalaväepataljonist (64%) reservi arvatute seas.

Kõigilt küsitletutelt päriti, kuidas nad reageeriksid, kui neile tulevikus tehtaks ettepanek pärast ajateenistuse läbimist jätkata teenistust elukutselise kaitseväelasena. Kindlasti nõustuks sellise ettepanekuga 4% vastanutest ning teist sama palju oleksid tõenäoliselt nõus. 41% ajateenistuse läbinutest kui ka sinna alles siirduvatest noormeestest kaaluksid sellist võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest. Aastate võrdluses ei ole noormeeste valmiduses kutseliseks sõjaväelaseks hakata muutusi märgata.

Elukutselise sõjaväelase karjäärile orienteeritud noormehed väärtustavad töö juures keskmisest enam võimalusi enesearendamiseks koolituste ja missioonidel osalemise läbi ja ka karjääriredelil liikudes. Samas need, kes lähtuvalt pakutavatest tingimustest kaaluksid võimalust kaadrikaitseväelaseks hakata, tähtsustavad enam materiaalseid tegureid: töötasu, eripension ja elamistingimusi.

Peamiste põhjustena, miks pigem või kindlasti ei soovita hakata elukutseliseks kaitsevälaseks, toodi välja asjaolu, et militaarvaldkond ja sellega seonduv on vastumeelne või ei paku huvi. Samuti on põhjuseks enne ajateenistusse minekut tehtud karjäärivalikud ja hea töökoht, kuhu soovitakse peale teenistusaja lõppu naasta aga ka asjaolu, et Kaitseväes makstavat madal teenistustasu ei motiveeri kutseliseks sõjavälaseks hakkama.

Nende hulgas, kes on valmis kindlasti või tõenäoliselt jätkama kutselise sõjavälaseks, on ka suurem valmisolek omandada sõjaväelist kõrg- või kutseharidust kaitseväe õppeasutustes. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustesse oleks neist kindlasti huvitatud õppima asumis 38%, võib-olla teeks seda 35%. Kaitseväe Lahingukooli puhul on huvilisi vastavalt 25% ja 34%. Scoutspataljoni teenima asumisest on kindlasti huvitatud 37% ja võib-olla huvitatud 20%.

Vastajate informeeritus Eesti Kaitseväe elu- ja teenistustingimuste kohta enne ajateenistusse minekut on keskmine - heaks või väga heaks pidasid seda pooled küsitletutest. 43% seevastu pidasid oma teadlikkust kas halvaks või siis väga halvaks. Reservi arvatud hindavad oma teenituseelseid teadmisi tagasihoidlikumalt, mis annab alust eeldada, et reaalne ajateenistuse kogemus laseb eelnevat informeeritust paista pigem väiksemana.

Peamiseks infokanaliks, mille kaudu ajateenistuse kohta informatsiooni saadakse, on perekond ja sõbrad. Sealt saab teavet kindlasti 53% ja mõningal määral 38% küsitletutest. Infoallikadena järgnevad meedia (televisioon, raadio, trükimeedia) ning arstlik komisjon. Viimane on oluliseks teabeallikaks just kutsealustele. Mõnevõrra vähem olulised infokanalid on KRA koduleht, muud temaatilised veebilehed ja foorumid ning kool, sh riigikaitse õpetuse tund.

Neil, kelle kooli õppeprogrammis oli riigikaitseõpetus, on nimetatu koolitund pere ja sõpruskonna järel teiseks oluliseks teabekanaliks ajateenistusalase info saamisel. Seda peab kindlasti oluliseks infoallikaks 48% ja mõningal määral oluliseks 34% koolis riigikaitseõpetust saanud poistest.

Eelneva valguses on hea tõdeda, et noormeeste ajateenistuse ja Eesti Kaitseväe alase informeerituse suurendamiseks teeb Eesti Kaitseväe värbamiskeskus käesolevast aastast alates aktiivset teavitustööd, küllastades riigikaitseõpetuse tunde erinevates keskkoolides ja gümnaasiumides üle kogu eesti. Gümnaasistidele antakse infot ajateenistusest, Eesti Kaitseväest, kaadrikaitsevälase elukutsest ning kõigi muude diskussiooni käigus üleskerkivate teemade osas.

Küsitluse tulemustest nähtub, et enne ajateenistusse minekut soovitakse informatsiooni praktiliselt kõige kohta, mis puudutab otseselt eelseisvat väljaõppe perioodi: ajateenijate õiguste ja kohuste, väljaõppe ja elamistingimuste kohta ning ajateenija võimalustest kaitsta oma õigusi. Oluliselt vähem huvitab noormehi Eesti kaitsepoliitika alane teave.

Ajateenistuse juba läbinutel paluti oma kogemusele tuginedes kirja panna, millisest infost neil teenistusse asumisel vajaka jäi. Väljatoodu seas kerkivad esile juba eelmises lõigus nimetatud valdkonnad, kuid toodi välja ka täiendavaid teemasid. 12% reservväelastest oleks soovinud saada ajateenistuse eel täpsemat teavet selle kohta, mida on ajateenistusse vaja kaasa võtta (KRA kodulehel esitatud loetelu kaitseministri määrusega lubatud ja keelatud esemetest ei vasta kaitseväe praktikale). Leiti ka, et informeeritus oleks võinud olla parem linnalubade andmise ja küllastuste korra, sportimise ja vaba aja sisustamise võimaluste, meditsiini abi (näiteks hambaravi) osutamise, 8- ja 11 kuulise

ajateenistuse erinevuste ning soodustuste saamise võimaluste osas laenu- ja liisingkohustuste täitmisel ajateenistuse ajal.

Ajateenistuse alast teavet kutsealustele tuleks küsitletute hinnangul edastada eelkõige kasutades tavaposti. Infokanalite olulisuselt järgnevad KRA veebileht ning kohtumised KRA töötajatega. Huvitava asjaoluna ei peeta ajalehti, raadiot ja televisiooni sobivaks infokandjaks ajateenistus kutsututele teabe edastamisel, olgugi, et seni on just meedia olnud üheks olulisema teabeallikaks teenistusalase info saamisel.

Aastate võrdluses ei ole arvamused kutsealuste teavitamiseks sobilike infokanalite osas väga muutunud. Käesoleval aastal pannakse mullusega võrreldes suuremaid lootusi just Kaitseressursside Ametile kutsealuste noormeeste seas teavitustöö tegemise osas ning vähem oluliseks peetakse kohtumisi kaitseväelastega.

Kaitseressursside Ameti kodulehte on külastanud 57% küsitletutest, kusjuures külastatavuse protsent on kõrgem ajateenistuse läbinute hulgas – 69% (kutsealustel 50%). Hinnangud veebilehele on üldiselt positiivsed nagu ka aasta tagasi, mille põhjal võib väita, et veebileht täidab talle pandud ülesanded, andes kasulikku teavet, olles arusaadav ning mugav kasutada ning taotluste vormid sellelt on kiirelt leitavad.

Riigikaitseõpetus oli kooli õppeprogrammis 28% küsitletutest, sealhulgas 30% eesti- ja 16% venekeelt rääkivatest vastajatest.

Enamik küsitletutest peab riigikaitseõpetust koolides kindlasti (35%) või arvatavasti (36%) vajalikuks. Viiendik vastanutest leiab, et riigikaitseõpetus ei ole arvatavasti või kindlasti vajalik. Sealjuures noormehed, kelle koolis õppeprogrammis oli riigikaitseõpetus, peavad selle aine olemasolu selgelt vajalikumaks, kui need, kellel õppeaine programmis puudus.

Vaid 7% küsitletutest on Kaitseleidi liikmed. Neist, kes Kaitseleitu veel ei kuulu, väljendasid 19% valmisolekut selle organisatsiooniga liituda. Ajateenistuse läbinute hulgas on Kaitseleiduga liitumist plaanijaid rohkem (25%), kui nende seas, kel seisab teenistusaeg alles ees (16%). Haridustasemetel lõikes on liitumissoov mõnevõrra suurem madalama haridusega noormeeste seas.

Nagu mõlema aasta küsitluste tulemused näitavad, ei ole Kaitseleiduga liitumine noorte hulgas eriti levinud. Samas gümnaasiumi õpilaste seas läbi viidud uuringus osalejatest plaanib koguni neljandik tulevikus Kaitseleitu astuda.

Nii eesti- kui ka venekeelsete noormeeste poolt kõige enam kasutatav infokanal on internet. Seda kasutab info saamiseks pidevalt 83% eesti- ja 88% venekeelsetest vastajatest.

Eestlastel järgnevad kasutusrohkuselt internetile tele- ja radio kommerts kanalid: Kanal 2 (58%), TV3 (57%) ja raadiokanalid (44%). Eesti Rahvusringhäälingu häälekandjad ei ole kuigivõrd populaarsed, kuivõrd Eesti Televisiooni vaatab pidevalt 39% ning Eesti Raadiot kuulab regulaarselt vaid 11%. Ajalehtedest on eesti noormeeste seas populaarseimaks Postimees (40%), millele järgneb Õhtuleht (30%) ning kohalik ajaleht (25%). Venekeelse ajakirjanduse pidevaid jälgijaid eestlaste hulgas ei olnud.

Vene keelt emakeelena rääkivatest noormeestest jälgib Venemaa telekanaleid 65%. Populaarsuselt järgnevad muud välismaised telekanalid, mille pideva vaatajaskonna suuruseks on 40% venekeelsetest vastajatest. Kommerts-raadiokanaleid kuulab 37%. Eesti telekanalitest on populaarseim ETV (16%), järgnevad Kanal 2 (15%) ning TV3 (12%). Trükimeediast on esikohal Postimees, mis tänu oma venekeelsele väljaandele on võitnud pidevateks lugejateks 21% venekeelsetest noormeestest. Molodjož Estonii pidevaks lugejaskonnaks on 12% ning Den za Dnjom'il 10% muulastest.

UURINGUTULEMUSED TEEMADE KAUPA

1 Suhtumine ajateenistusse.

Ajateenistust peetakse noormeeste jaoks jätkuvalt vajalikuks. Seda kajastavad 2007. ja 2008. aastal sihtgrupi (kutsealused, reservväelased) seas läbi viidud uuringud kui ka avaliku arvamuse küsitlused. Enam on ajateenistuse vajalikkuses veendunud noormeeste hulgas, kes ise on juba ajateenistuse läbinud ning vähem vajalikuks hinnatakse sõjaväelise väljaõppe läbimist alles ajateenistusse kutsutud noormeeste seas.

Tabel 1 – Suhtumine ajateenistuse läbimise vajalikkusesse

	Kindlasti vajalik	Pigem vajalik	Pigem v. täiesti mittevajalik	Ei oska öelda
Elanikkond tervikuna*	62%	29%	6%	2%
Reservväelased 2008	41%	44%	11%	4%
Kutsealused 2008	27%	46%	18%	9%

* kogu elanikkonna hoiakute kohta vt. –

http://www.mod.gov.ee/static/sisu/files/NATO_aruanne_2008_08.pdf

Aastataguste hinnangutega võrreldes ei ole kutsealuste ja reservi arvatute hinnangutes olulisi muudatusi toimunud. Elanikkonnas tervikuna on arusaam ajateenistuse läbimise vajalikkusest mõnevõrra süvenenud. Kui 2007. aastal pidas ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks 85% vastajatest, siis käesoleva aasta küsitluse respondentide hulgas küündis vastavate hinnangute osakaal 91%-ni.

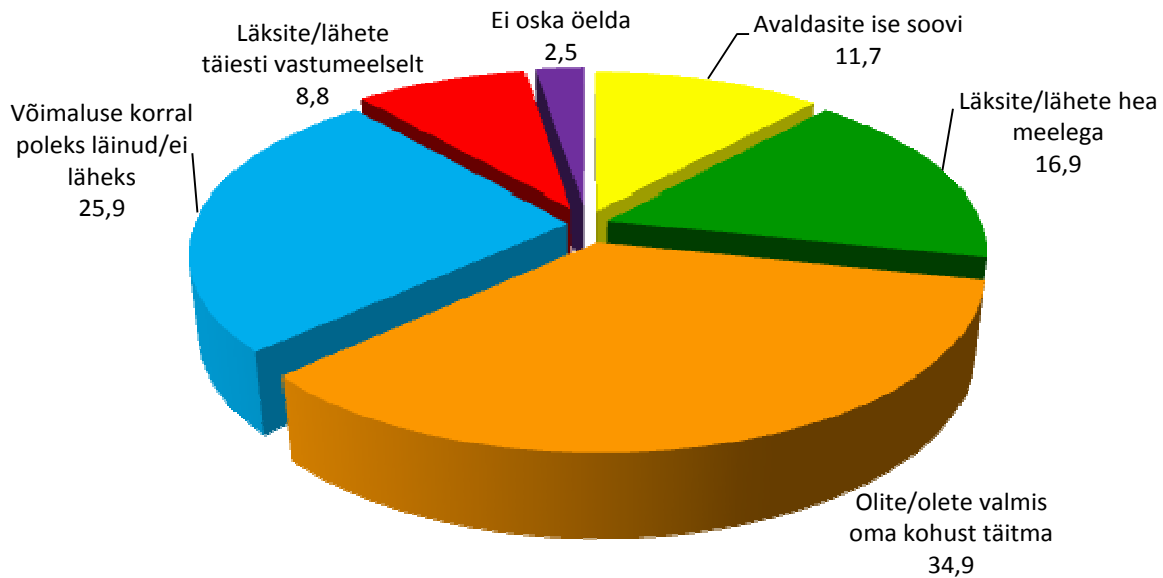
Sõjalise väljaõppe omandamist tütarlaste poolt peetakse valdavalt mittevajalikuks. Nii ajateenistuse läbinute kui sinna alles kutsutute puhul olid ligi kolm neljandikku vastajatest seisukohal, et tüdrukud pigem või mitte mingil juhul ei peaks ajateenistust läbima.

Gümnaasiumi õpilased ei ole noormeeste ajateenistuse läbimise vajalikkuses nii veendunud kui ajateenistuse juba läbinud vastajad ning nende hinnangute jaotus sarnanes pigem kutsealuste seisukohtadega. Samas olid õppurid kutsealustest ja reservväelastest enam veendunud, et ka tütarlapsed võiksid omandada militaarse väljaõppe kogemuse.

Sarnaselt eelmise aasta küsitlusega ilmneb ka 2008. küsitluse tulemustes vastuolu, kuivõrd vaatamata üldisele ajateenistuse vajalikkuse tunnistamisele ei peegelda kutsealuste ja reservi arvatud noormeeste väljendatud hoiakud võrreldavat valmidust ja soovi ajateenistust ise läbida. Enam kui veerand küsitletutest vastasid, et oleksid võimaluse korral jätnud ajateenistuse minemata ning 9% läks teenistusse täiesti vastumeelselt. Siiski on negatiivsete hoiakute osakaal võrreldes 2007. aastaga veidi vähenenud (nii ajateenistusse kutsutute kui ka selle läbinute puhul) ning enam on vastajate hulgas neid noormehi, kelles ajateenistusse minek ei tekitanud küll erilist vaimustust, kuid nad olid valmis oma

kodanikukohustust täitma (31%-lt 35%-le). Samuti on käesoleval aastal vastajate seas mõnevõrra enam neid, kes läksid kutse peale heameelega teenistusse.

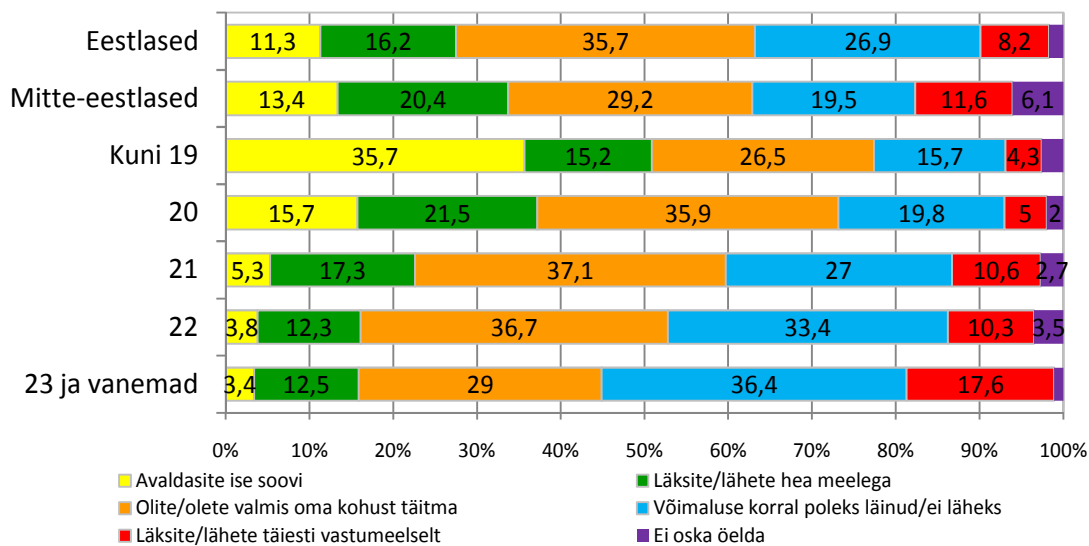
Joonis 1 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/läksite?

Vene keelt emakeelena kõnelevad noormehed väljendasid võrreldes eestlastega mõnevõrra suuremat valmisolekut ajateenistust läbida. 34% venekeelsetest vastajatest läheb/läks ajateenistusse omal soovil või hea meelega, eestlastest aga 27%.

Selge seos on vanuse ja teenistusse asumise valmiduse vahel. Vastaja vanusega võrdeliselt suureneb ka vastumeelsus ajateenistusse minna. Kui 18-19 aastastest avaldasid ise soovi või läksid hea meelega ajateenistusse 51%, siis 22 aastastest ja vanematest aga vaid 16%.

Joonis 2 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/läksite?

Kui ajateenistus ei oleks noormeestele kohustuslik, oleks 14% ikkagi kindlasti aega teenima läinud ning 27% arvasid, et nad oleks ilmselt teenistusse asunud. Mõnevõrra üllatuslikult on vabatahtlike ajateenistusse minejate osakaal (läheksid kindlasti või arvatavasti - 41%) suurem kui positiivse emotsiooniga realselt ajateenistusse minejate/läinute hulk (omal soovil või hea meelega - 29%).

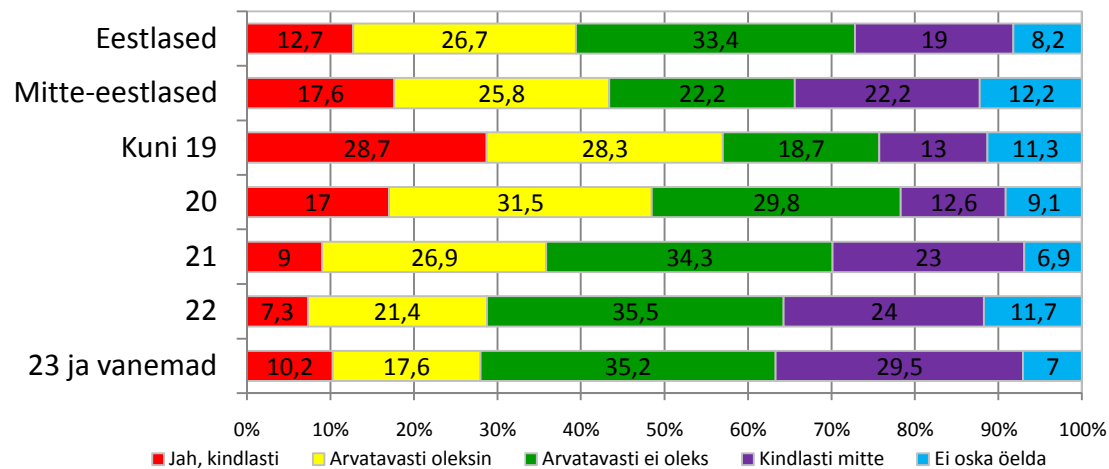
Kõige enam oli siiski vastajaid, kes vabatahtlikkuse korras poleks ajateenistusse kindlasti (20%) või arvatavasti (31%) läinud.

Joonis 3 – Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, siis kas Teie oleksite asunud ajateenistusse?

Ka vabatahtlikkuse alusel oleks vene keelt emakeelena rääkivate noormeeste seas ajateenistusse minejaid enam kui eestlaste puhul. Selline jaotus on ka ootuspärane lähtudes eelpool väljendatud hoiakutega, kus omal soovil või hea meelega ajateenistusse minejaid/läinuud oli muulaste hulgas eestlastest enam.

Joonis 4 – Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, siis kas Teie oleksite asunud ajateenistusse?

Nii nagu suhtumine ajateenistusse minekusse oli seotud vastaja vanusega, on seda ka valmidus vabatahtlikult aega teenima asuda. Mida noorem on vastaja, seda suurema meelegi läheneb ta

vabatahtlikult ajateenistusse. Samas gümnaasiumi õpilaste valmidus vabatahtlikkuse alusel ajateenistusse asuda on võrreldes 18-19 aastaste kutsealuste-reservväelastega väiksem. Vabatahtlikult läheks sõjaväelist kogemust omandama kindlasti 20% ja arvatavasti 33% õppuritest.

2007. aasta uuringu tulemustega võrreldes on aga erinevused ajateenistusse minekusse suhtumises erinevat emakeelt rääkijate vahel vähenenud ja seda mitteeestlaste kaitsetahte vähenemise arvelt.

Nagu juba eelpool mainitud ei ole nii 2007. kui ka 2008. aasta uuringute puhul kõrged protsendid üldise ajateenistuse vajalikkuse tunnistamisel hästi kooskõlas noormeeste endi valmisolekuga ajateenistust läbida. Selle vastuolu selgituseks võiks ühe hüpoteesina olla asjaolu, et noormeeste valmidust ise sõjaväelist väljaõpet omandada mõjutab perekonna ja sõprade-tuttavate suhtumine ajateenistuse läbimisse. Võimaliku mõju selgitamiseks oli käesoleval aastal lisatud ankeeti küsimus selle kohta, kuidas vanemad, sõbrad ja tööandja (juhul kui töötati enne teenistusse kutsumist) suhtuvad noormeeste ajateenistusse minekusse.

Tabel 2 – Kuidas suhtuvad Teie ajateenistusse minekusse...?

	Keskmine	Väga v. üldiselt positiivselt	Pigem v. väga negatiivselt
...vanemad	2,4	58%	17%
...sõbrad, eakaaslased	2,96	36%	32%
...tööandja /juhul kui töötate/	3,29	27%	44%

Hinnangud anti viieballisel skaalal, kus „1” tähendas hinnangut „Väga positiivselt” ja „5” „Väga negatiivselt”

Ajateenistusse mineku küsimuses tajuti kõige positiivsemana vanemate suhtumist. 58% vastanute hinnangul olid vanemad teenistusse mineku osas väga või üldiselt positiivselt meelestatud.

Neid, kellele tundus, et sõbrad ja eakaaslased pooldasid sõjaväkke minekut oli enam-vähem sama palju (36%) kui neid, kelle hinnangul sõbrad-eakaaslased olid antud küsimuses negatiivselt meelestatud (32%) või jäid neutraalsele seisukohale (32%).

Tööandja suhtumist tunnetati kõige negatiivsemana. 44% vastanute hinnangul väljendasid tööandjad pigem või väga negatiivset suhtumist. Negatiivse meelestatuse tunnetamine võib osaliselt tuleneda ka noormeeste kartusest ajateenistuse tõttu töökohta kaotada. Nagu allpool nähtub on paljud, kes enne teenistusse minekut tööl käisid, oma ametiga väga rahul ning võimalik, et ajateenistusse minekuga seostus neil ka mõningane hirm hinnatud töökohast ilma jääda.

Mõnevõrra üllatuslikult tajusid vene keelt rääkivad noormehed vanemate, sõprade ja tööandjate suhtumist ajateenistusse keskmiselt negatiivsemana kui eestlased. Olid ju mitteeestlaste tundmused ja hoiakud ajateenistusse mineku osas positiivsemad võrreldes eesti noormeestega.

Vanuse ja haridustaseme lõikes hinnanguid võrreldes ilmnes, et mida kõrgem haridustase ja/või mida vanem oli kutsealume/reservväelane, seda negatiivsemana tunnetati ümbritsevate inimeste suhtumist ajateenistusse.

Eelpool püstitatud oletus, et ümbritsevate inimeste hoiakute tajumine võib mõjutada noormeeste kaitsevalmidust leiab kinnitust, kuivõrd nimetatud küsimustes väljendatud hoiakute vahel on tugev korrelatsioon.

41-46% noormeestest, kelle vanemad, sõbrad-tuttavad ja tööandja suhtuvad ajateenistuse minekusse positiivselt, lähevad/läksid omal soovil või hea meelega aega teenima. Pere ja kaaskondlaste negatiivset suhtumist tunnetavatest noormeestest ilmutasid kõrget valmidust ajateenistusse asuda vaid 13-18%, samas kui võimalusel ajateenistusse minemata oleks jätnud või sinna täiesti vastumeelselt oleks läinud 53-69%.

Tabel 3 – Noormeeste kaitsetahte ja ümbritsevate inimeste ajateenistusse suhtumise seotus

	Omal soovil v. hea meelega	Võimalusel jätaks minemata või täiesti vastumeelselt
Vanemad		
Väga v. üldiselt positiivselt	41%	18%
Pigem v. väga negatiivselt	8%	69%
Sõbrad ja eakaaslased		
Väga v. üldiselt positiivselt	47%	13%
Pigem v. väga negatiivselt	13%	62%
Tööandja (juhul kui töötate)		
Väga v. üldiselt positiivselt	46%	15%
Pigem v. väga negatiivselt	14%	53%

Noormeeste valmisolekut ajateenistust läbida võib mõjutada ka asjaolu, et mitte kõik noormehed, kes on jõudnud kaitseväekohuslase ikka, ei ole ajateenistusega hõlmatud. Erinevatel alustel antakse paljudele ajateenistuse alustamise osas ajapikendust, vabastatakse ajateenistusest ajutiselt või alatiseks. Seega võivad ajateenistusse kutsutud poisid tunda end ebavõrselt kohelduna ning olla vähe motiveeritud ajateenistusse mineku osas.

Küsimusele, kas kaitsevärke mittesobivaid noormehi tuleks kutsuda asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes jms. antud vastuste jagunemine näib kinnitavat eelpool püstitatud oletust võrdse kohtlemise ootuse kohta. Asendusteenistuse kutsumist peavad kindlasti vajalikuks 51% ajateenistuse läbinud noormeestest, pigem vajalikuks 29% - kokku seega 80%. Ajateenistusse alles minevatest poistest on asendusteenistust kindlasti vajalikuks pidavate vastajate osakaal 23%, pigem vajalikuks peab seda 38% (kokku 61%).

Elanikkonna seas tervikuna peetakse kaitsevärke mittesobivate noormeeste asendusteenistust kindlasti või pigem vajalikuks 81% vastanute poolt.

2007. aasta küsitluse tulemustega võrreldes on veendumus asendusteenistuse vajalikkuse osas süvenenud, seda nii elanikkonnas tervikuna kui ka kutsealuste ja reservväelaste seas eraldi. Mullu pidas asendusteenistust kindlasti või pigem vajalikuks 70% inimestest, tänavu aga 81%. Reservväelaste seas oli asendusteenistuse vajalikkuses veendunuid (kindlasti või pigem vajalik) 80% (eelmisel aastal 74%) ning kutsealuste hulgas 61% (eelmisel aastal 57%).

Tabel 4 – Suhtumine asendusteenistuse vajalikkusesse

	Kindlasti vajalik	Pigem vajalik	Pigem v. täiesti mittevajalik	Ei oska öelda
Elanikkond tervikuna*	45%	36%	14%	4%
Reservväelased 2008	51%	29%	13%	7%
Kutsealused 2008	23%	38%	26%	13%

* kogu elanikkonna hoiakute kohta vt. –

http://www.mod.gov.ee/static/sisu/files/NATO_aruanne_2008_08.pdf

Keskooli õpilaste küsitluse raames antud hinnangutest nähtub, et gümnasistid ei ole asendusteenistuse vajalikkuse osas sugugi nii veendunud kui reservväelased või kutsealused. Küsitletutest peavad asendusteenistust kindlasti vajalikuks 17% ning pigem vajalikuks 41%. Alternatiivse teenistusvõimaluse mittevajalikkuses on veendunud koguni 31% keskkooli õpilastest.

Kutsealuste puhul oli käesoleva aasta küsitluse raames ankeeti lisatud paar täpsustavat küsimust selgitamaks nende üldist teadlikkust asendusteenistusest ja põhjustest, mille korral asendusteenistust on võimalik läbida.

15% vastanud kutsealustest vastas, et nad on kuulnud asendusteenistusest kui alternatiivsest võimalusest ajateenistuskohustust täita ning 37% oli midagi kuulnud, kuid ei tea täpselt, mida asendusteenistus endast kujutab.

Põhjustena, mille korral on võimalik asendusteenistust kaitseväeteenistuse asemel läbida, märkisid ajateenistusse kutsutud kõige enam tervisehäireid (55%). Kaitseväeteenistuse asenduse taotlemise alusteks arvati veel perekondlikke (31%) ja materiaalseid põhjusi (15%). 39% vastanutest teadis, et asendusteenistust on võimalik läbida usulistel kaalutlustel.

Eelpool tõstatatud oletust võrdse kohtlemise ootuse kohta kinnitavad ka ajateenistuse teemalistele väidetele antud vastused. Võimalik, et noormeeste kaitsetahte tõstmiseks tuleks üle vaadata ajateenistusest vabastamise alused, eelkõige tervisenõuded ning ajateenistuse läbimise väärtustamise võimalused ühiskonnas.

Nagu tabelist näha (vt tabel 5) esitavad mõlema väite puhul jõulisemaid seisukohti need, kes on ajateenistuse just läbinud. Reservväelastest 41% leidis, et tervise tõttu antakse ajateenistusest liialt kergekäeliselt vabastusi. Sealhulgas eesti keelt emakeelena kõnelevatest ajateenistuse läbinutest nõustus antud väitega 45%, samas reservi läinud muulastest ainult 19%. Kutsealuste puhul rahvuste lõikes olulisi erinevusi ei ilmnenud.

Tabelist on selgelt näha, et ühiskonna poolt oodatakse ajateenistuse läbimise eest tunnustust. 77% reservi arvatutest ja 61% neist, kel ajateenistus veel ees, ootavad ajateenistuse raames õpitu hilisemat väärtustamist ühiskonna poolt.

2007. aastaga võrreldes ei ole hinnangutes suuri erinevusi. Veidi on suurenenud nende reservväelaste hulk, kes ootaksid ajateenistuse eest hüvede ja soodustuste kehtestamist.

Tabel 5 – Kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetega?

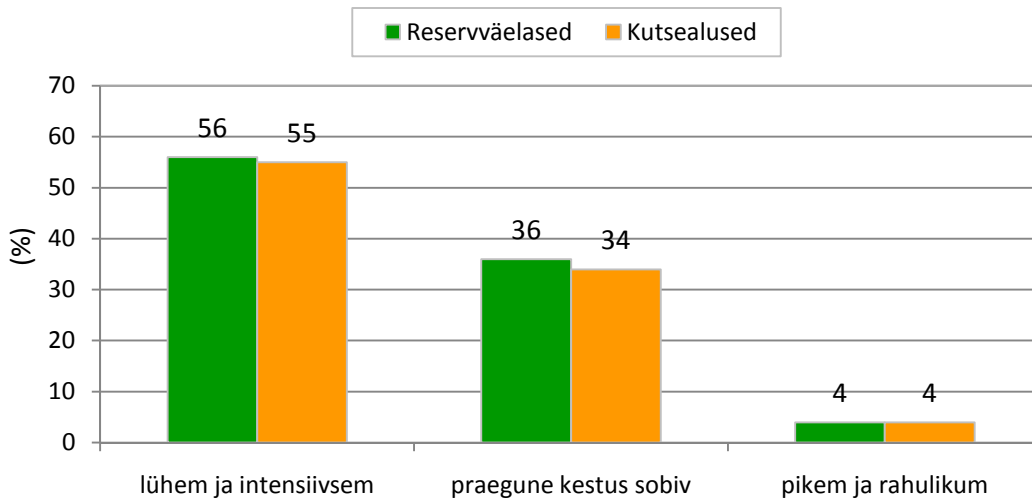
	Reservväelased	Kutsealused
Ajateenistusest antakse tervise tõttu vabastusi liiga kergesti		
nõus	41%	22%
pigem nõus	26%	23%
Ajateenistuse läbinutel võiksid olla teatud hüved ja soodustused		
nõus	77%	61%
pigem nõus	16%	22%

Huvitavaks võrdluseks on gümnaasiumi õpilaste hinnangud ülalnimetatud väidetele. Väitega, et tervise tõttu antakse liialt kergelt ajateenistusest vabastusi, oli nõustujaid oluliselt vähem kui kutsealuste ja reservväelaste hulgas (nõus – 16%, pigem nõus 25%). Ajateenistuse läbimise hilisema ühiskonna poolse väärtustamise küsimuses olid hinnangud ajateenistusse kutsutute ja selle läbinutega oluliselt sarnasemad. Ajateenistuse läbimise eest hüvede ja soodustuste andmise vajalikkuses oli kindlalt veendunud 64% ning pigem nõus 22% õppuritest.

Olgugi, et osa gümnaasistidest on ilmselt juba kaitseväästkooslasena arvel, on arstlik komisjon ajateenistuskõlblikkuse selgitamiseks suure tõenäosusega enamusel siiski läbimata. Seega peegeldavad väljendatud hoiakud tõenäoliselt seda, mida on ajateenistuse ja sellega seonduva kohta kuuldud või loetud.

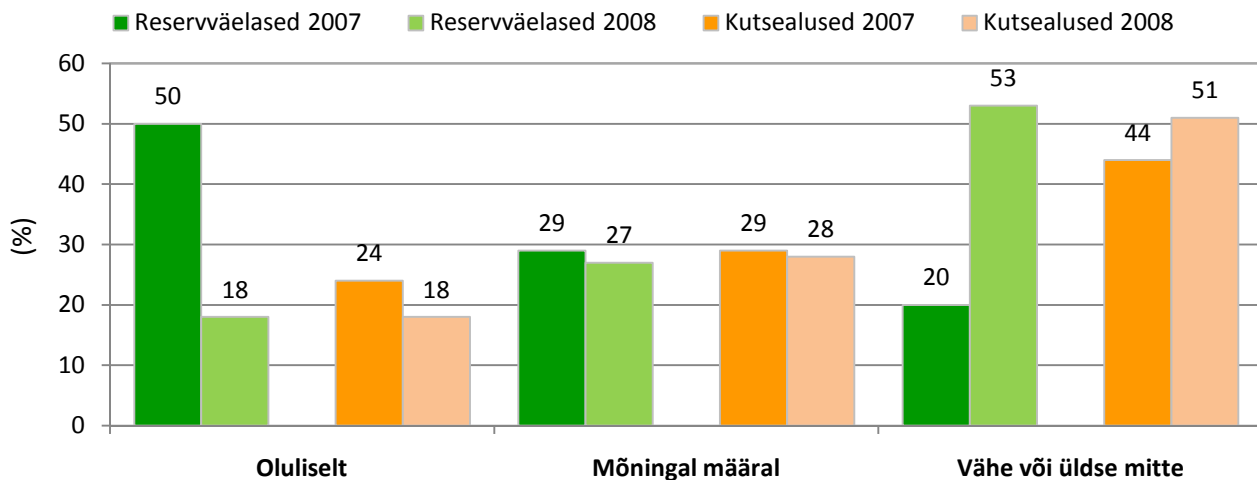
Noormeeste motivatsiooni ajateenistusse minekuks võib mõjutada ka sellele kuluv aeg. Enam kui pooled ajateenistuse läbinutest (56%) ja sinna kutsututest (55%) leiavad, et sõjaväeline väljaõppe võiks olla lühem ja intensiivsem ning kolmandik nii kutsealustest kui reservväelastest on rahul praeguse korraldusega. 4% vastanute hinnangul võiks aga väljaõppe kesta kauem ning toimuda rahulikumas tempos.

Mulluste küsitluse tulemustega kõrvutades on kutsealuste ja reservväelaste arusaamad antud küsimuses märgatavalt ühtlustunud. Eelmisel aastal oli lühema ja intensiivsema teenistuse poolt 64% reservi arvatutest ning 49% kutsealustest, samas kui praeguse kestusega õpet pidas sobivaks 30% ajateenistuse läbinutest ning 40% sinna alles kutsutud noormeestest.

Joonis 5 – Milline peaks olema ajateenistuse kestus?

Kooliõpilaste hulgas on enam-vähem võrdselt lühema ja intensiivsema väljaõppe pooldajaid (42%) ja neid, kelle hinnangul praegune ajateenistuse kestus on kõigiti sobilik (47%).

Motivatsiooni suurendamise üheks võimaluseks peetakse üldiselt rahalisi hüvesid. Alates 2007. aasta algusest hakati ajateenijatele maksma senisest oluliselt suuremat igakuist toetust.

Joonis 6 – Kas ajateenija igakuise rahalise toetuse kasv 2007. aastast suurendab/suurendas motivatsiooni ajateenistuse läbimiseks?

Uuringu tulemustest ilmneb, et rahaliste toetuste tõstmise mõju osas noormeeste motivatsiooni suurendajana leidis kinnitust tuntud tõdemus, et inimene harjub kõigega. Seda ilmestavad nii 2007. aasta kui ka 2008. küsitluse tulemused.

Kui suurenenud rahaline hüvitis oli 2007. aastal oluliseks motivaatoriks veel pooltele reservväelastest, siis sama aastakäigu kutsealustest innustas suurem hüvitis vaid veerandit. 2008. aastal märkis vaid 18% kutsealustest ja reservi arvatutest, et ajateenijale makstava igakuise toetuse suurendamine tõstis oluliselt nende motivatsiooni ajateenistuses viibimiseks. Aastate võrdluses on võrdeliselt suurenenud

nende noormeeste osakaal, kelle jaoks rahalise toetuse suurenemine oli vähesel määral või ei olnud üldse mingiks motivatsiooni mõjutajaks.

Ajateenistuse vastuvõetavamaks muutmisel on noormeeste jaoks kindlasti oluline osa võimalusel valida ise ajateenistusse mineku aega. Kuigi kõrgharidust omandama asunutel on juba praegu võimalus ise kaasa rääkida, millal nad teenistusse asuvad, näitab praktika, et informeeritus selles küsimuses jätab kõvasti soovida, kuivõrd kutsealustele tuleb kõnealune võimalus reeglina üllatusena.

Üldiselt peavad küsitlusele vastanud kõige sobivamaks minna ajateenistusse vahetult pärast keskhariduse omandamist – seda peab sobivaimaks 74% reservi arvatutest ja 54% kutsealustest. Taolise jaotusega haakub ka eelpool ilmnunud tendents, et just abituriumi ealiste (18-19 aastaste) küsitletute seas on valmisolek ajateenistusse minekuks kõige suurem.

Samas gümnaasistide arvamustes ei domineeri eelistus alustada ajateenistusega vahetult peale keskkooli lõppu. Nende hinnangul on teenistust ühtmoodi hea alustada kohe peale keskkooli (35%) või peale kõrgkooli lõpetamist (34%).

15% vastajatest peab sobivaimaks ajateenistusse minna vabalt valitud ajal enne 28-aastaseks saamist ning 8% peavad õigeaks, et ajateenistusse minnakse alles peale ülikooli õpingute lõpetamist. Viimase seisukoha toetajaid on oodatult enim kõrgharidusega vastajate seas (reservväelased - 16%, kutsealused – 20%).

Eelmisel aastal läbiviidud küsitluse tulemustega võrreldes on vähenenud nende hulk, kes pooldavad ajateenistuse läbimist peale keskhariduse omandamist ja ka nende vastajate osakaal, kes arvavad, et sobivaim on aega teenima minna peale ülikooli lõpetamist või siis mingil muul ajal. Üha enam on aga neid, kes eelistaksid läbida ajateenistust vabalt valitud ajal enne 28-aastaseks saamist (5% asemel 15%).

Eelkirjeldatu taustal on huvitav tõdeda, et kohe peale keskhariduse omandamist läks aega teenima vaid 7,5% kõigist 2008. aastal ajateenistusse kutsututest. Kõrgkooliõpingute ajal alustas ajateenistust 28% ja pärast kõrghariduse omandamist 6% kutsutud kutsealustest. Kõige rohkem – 47% ajateenistusse kutsututest-, minnakse sõjalist väljaõpet omandama töökohalt.

Olgugi, et kõige sobivamaks peetakse ajateenistusse minekut keskkooli või gümnaasiumi lõpetamise järgselt, ei lähtu sellest aga sugugi, et ajateenistuse läbimiseks peetakse tingimata vajalikuks keskharidust või veelgi vähem kõrgharidust.

Veidi üle kolmandiku (33%) küsitletutest arvab, et ajateenijal peaks olema vähemalt põhiharidus ning viiendik leiab, et haridustasemel ei ole üldse erilist tähendust ajateenistuse osas. Ajateenija haridustasemele esitavad kõrgemaid nõudmisi need küsitletud, kellel endal on kesk- või kõrgharidus. Põhiharidusega kutsealused ja reservväelased on teistest enam aga veendunud, et haridustasemel ei ole sõjaväelise väljaõppe olulist kaalu.

Ajapikenduse kasutamisest

Ajateenistusse kutsumise edasilükkamiseks oli ajapikendust kasutanud 47% reservi arvatutest. Ajapikenduse andmise aluseks olnud asjaoludest oli esikohal hariduse omandamine 82%. Järgnesid tervisehäire raviks (14%) ning majanduslikel või perekondlikel põhjustel taotletud ajapikendus (2%).

Küsitlusele vastanud kutsealustest oli õigust ajapikendusele kasutanud 40%. Ka nende puhul oli kõige enam saadud ajapikendust hariduse omandamiseks 76%. Tervisehäirete raviks anti lisaega enne ajateenistusse asumist 17%-le ning 5%-l kutsealustest viibis teenistusse asumine perekondlikel või majanduslikel kaalutlustel.

2 Arvamused kaitseväest

Oma teenistusajaga Eesti Kaitseväes jäi täiesti või üldiselt rahule 80% ajateenistuse läbinud noormeestest.

Teenistusega rahulolu hinnangu kujunemisel on kindlasti oluline, milliseid ootusi seati ajateenistusse asumisel kutsealusena, milliseid oskusi ja teadmisi loodeti ajateenistuse käigus omandada ja millisena tajutakse Eesti Kaitseväe üldist imagot. Seetõttu uuritigi ajateenistusse kutsututelt ja selle juba läbinud noormeestelt nimetatud aspektide kohaseid hoiakuid.

Kõige enam peetakse Eesti Kaitseväge **range distsipliiniga** organisatsiooniks, mis **annab eluks vajalikke oskusi, hea sõjalise väljaõppe ja on uuendustele avatud**.

Kaitseväge **ei peeta vägivaldseks** aga samas ka mitte **tehniliselt hästi varustatuks**.

Alljärgnevas tabelis on toodud kaitseväge iseloomustavad omadused hinnangute keskmiste järjestuses.

Tabel 6 – Keskmine nõustumine väidetega Kaitseväe kohta

Eesti Kaitsevägi...	KÕIK	Reservväelased			Kutsealused		
	keskmine	X	1+2	4+5	X	1+2	4+5
On range distsipliiniga	2,15	2,3	63%	12%	2,06	62%	7%
Annab eluks vajalikke oskusi	2,17	2,25	63%	16%	2,13	60%	12%
Annab hea sõjalise väljaõppe	2,35	2,36	59%	14%	2,35	50%	12%
On uuendustele avatud	2,38	2,51	53%	20%	2,3	52%	11%
On kaasaegne organisatsioon	2,59	2,84	39%	27%	2,45	48%	12%
On demokraatlik	2,72	2,89	40%	33%	2,61	39%	18%
Annab head võimalused karjääriks	2,76	2,62	48%	25%	2,84	35%	26%
On tehniliselt hästi varustatud	3,17	3,53	19%	52%	2,97	31%	27%
On vägivaldne	4,07	4,47	5%	84%	3,79	10%	44%

Hinnangud anti viieballisel skaalal, kus „1” tähendas täielikku nõusolekut ja „5” üldse mitte nõustumist.

Vaadates omaduste/väidetega nõustujate osakaalu, siis peavad kutsealused kaitseväele keskmisest mõnevõrra enam omaseks kaasaegsust ja head tehnilist varustatust (ka 2007. aastal hindasid kutsealused neid aspekte reservväelastest kõrgemalt).

Kui distsiplineerituse, eluks vajalike oskuste omandamise ja uuendustele avatuse osas on mõlemas küsitletute grupis nõustujaid võrdselt, siis väljaõppe tasemele oskavad ajateenistuse läbinud anda rohkem kõrgemaid hinnanguid. Sõjalise väljaõppe taset hindasid reservväelased kutsealustest kõrgemalt ka eelmisel uuringu puhul.

Üldiselt on 2007. aastal väljendatud seisukohtadega võrreldes käesoleval aastal keskmised hinnangud kõigi omaduste/väidete puhul madalamad ja seda eelkõige neutraalsete hoiakute osakaalu suurenemisest tulenevalt.

Eesti kaitseväge heast imagost noorte seas annab tunnustust asjaolu, et gümnaasiumi õpilased hindasid pea kõiki kaitseväge iseloomustavaid omadusi/väiteid kutsealustest ja reservväelastest keskmiselt kõrgemalt.

Võrreldes kutsealuste poolt väljendatud ootusi selle kohta, milliseid erioskusi loodetakse ajateenistuses olles õppida ja arendada ning reservi arvatute hinnanguid, mida tegelikult omandatakse, tuleb tõdeda, et noormeeste lootustele pakub teenistusaeg võrdlemisi vähe katet. Siiski on aspekte, millede puhul ootused ka realiseeruvad nagu näiteks meeskonnatöö ja planeerimise alaste teadmiste omandamine ning väljaõpe meditsiini- ja esmaabi vallas. Mitteeestlastest noormeeste jaoks on ajateenistus kahtlemata heaks kohaks eesti keele omandamiseks. Nagu võib näha kinnitavad reservi arvatud vastajate hinnangud ka keeleoskuse edukat paranemist.

Tabel 7 – Milliseid erioskusi Te ajateenistuses omandasite/loodate omandada?

	Reservväelased	Kutsealused
Ellujäämisoskused	63%	77%
Meeskonnatöö	75%	68%
Autosõiduoskus	21%	68%
Planeerimisoskused	62%	61%
Juhtimisoskus	39%	57%
Meditsiinkoolitus, esmaabi	52%	52%
Võõrkeeleoskused	3%	30%
sh. venekeelsete noorte hulgas	73%	73%
Arvutioskused	3%	28%
Eesti keele oskus	12%	20%

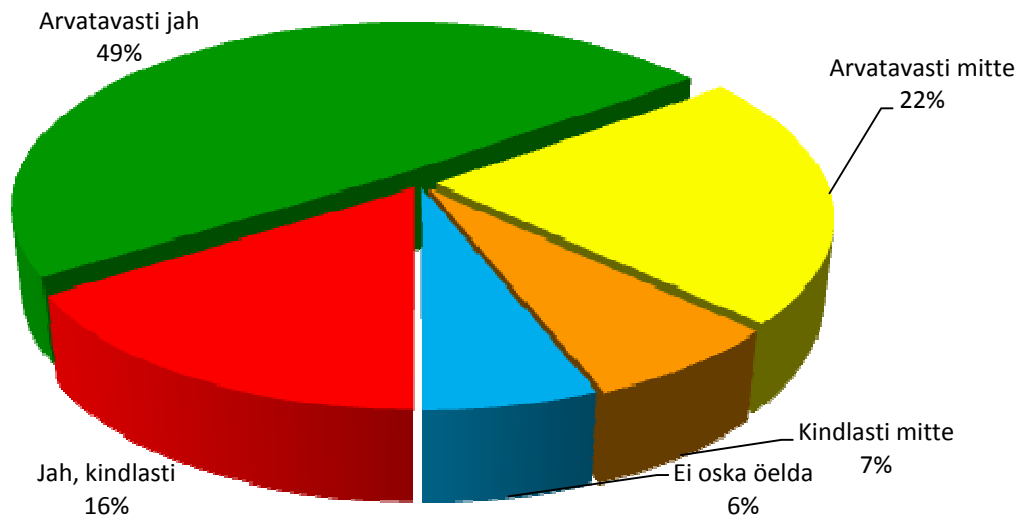
Kahe aasta uuringu tulemuste võrdlusel või öelda, et käesoleval aastal oli rohkem neid aspekte, mille puhul oskuse omandamise soovijaid oli sama palju või väiksem, kui neid, kelle hinnangul erialast oskust ajateenistuses omandada õnnestus. Ehk siis ootuste ja nende realiseerumise suhe on mullusega võrreldes parem. Eeldatavalt tuleneb see ajateenistuse kvaliteedi paranemisest, mitte noormeeste tagasihoidlikumatest soovidest, kuivõrd kõnealuste erioskuste omandamist lootvate kutsealuste osakaal oli 2007. aastal sama suur või väiksemgi võrreldes 2008. aastaga.

Ajateenistuse läbimise ja ülalmainitud erioskuste omandamise väärtustamist ühiskonnas peale teenistusaaja lõppu peab vajalikuks enam kui 80% küsitletutest. Nende hinnangul võiks teenistuse läbinutele kehtida teatud hüved ja soodustused nagu näiteks lisapunktid ülikooli astumisel, soodustus õppelaenu tagasimaksmisel, eelised ametikohtadele kandideerimisel jms.

Samuti leiti suhteliselt üksmeelselt, et ajateenistuses läbitud õppe kohta tuleks väljastada tunnistusi, mida saaks tsiviilelus kutseoskusi tõendavate dokumentidena esitada. Seda peab kindlasti vajalikuks 64% ja pigem vajalikuks 27% küsitletutest. Antud küsimuses puuduvad erinevused ajateenistusse kutsutute ja selle läbinute vahel, niisamuti ka uuringu tulemustes aastate võrdluses.

Kaks kolmandikku vastanutest olid lootusrikkad, et ajateenistuse läbimine ja seal omandatud oskused annavad neile täiendavaid võimalusi tulevikus hea töökoha leidmisel.

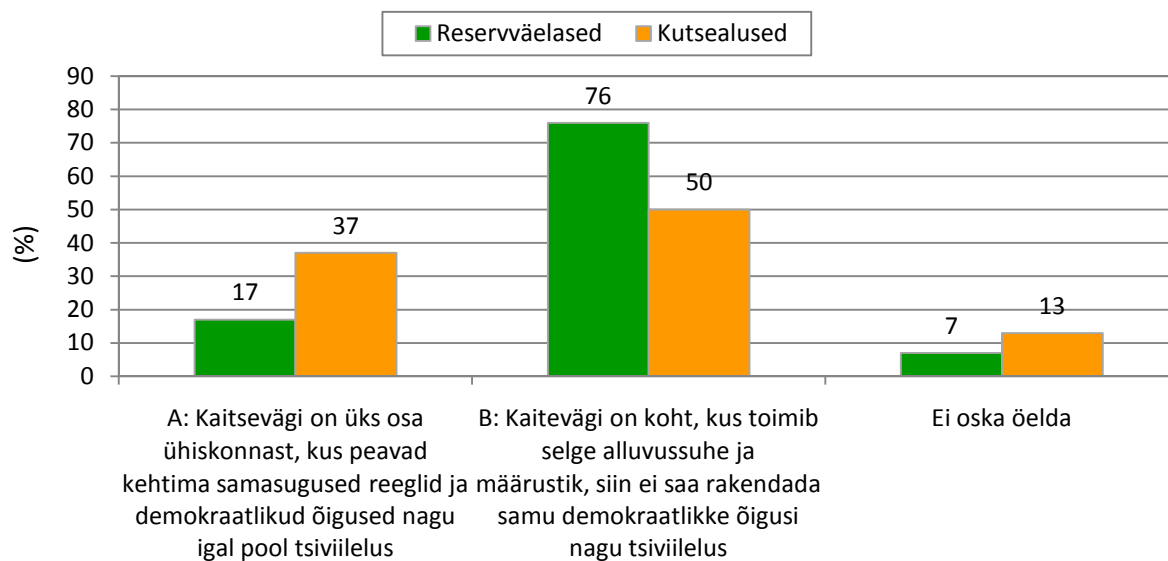
Joonis 7 – Kas ajateenistuse läbimine annab täiendavaid võimalusi tulevikus hea töökoha leidmiseks?

Ajateenistusse suhtumise kujunemisel on oluline ka see, kuidas suudavad tsiviilelust tulnud noormehed ennast allutada karmidele distsipliiniõuetele. Seetõttu paluti küsitletavatel teha valik kahe seisukoha vahel, millest selgub, kas kaitseväeteenistust nähakse tsiviilelu loogikast lähtudes, oodates samade reeglite ja demokraatlike õiguste kehtimist nagu kõigist teistes ühiskonnaelu sfäärides või aktsepteeritakse kaitseväge kohana, kus määrav roll on selgel alluvussuhtel ja määrustikul.

Enam kui kolm neljandikku reservi arvatutest ja pooled ajateenistusse kutsututest nõustuvad sellega, et sõjavägi toimib tsiviilelust mõnevõrra erinevalt, tuginedes alluvussuhetele ja määrustikule. 37% kutsealustest ja 17% reservväelastest aga ootaks ka kaitseväes suuremat demokraatiat ning toimimist selliste reeglite alusel, mida järgitakse ühiskonna tsiviilsfäärides.

Aja möödudes on ajateenistuse läbinutes süvenenud arusaam, et kaitseväes ei saa rakendada samu demokraatlikke õigusi nagu tsiviilelus. Selle seisukohaga nõustujate osakaal on kasvanud aastaga 69%-lt 76%-le. Kutsealuste seas aastate lõikes erinevused puuduvad.

Joonis 8 – Kumb seisukoht on lähedasem Teie arusaamadele?

3 Hinnangud ajateenistusele

Ajateenistuse läbinutelt küsiti seda, kuidas nad oma teenistusega kaitseväes rahule jäid ning paluti anda hinnanguid erinevatele väeosa/väljaõppekeskuse tegevust puudutavatele aspektidele.

Teenistusajaga Eesti Kaitseväes jäi täiesti või üldiselt rahule 80% ajateenistuse läbinud noormeestest.

Tabel 8 – Kuidas te jäite rahule ajateenistusega Eesti Kaitseväes?

	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtvÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
Täiesti rahule	16%	17%	16%	20%	15%	15%	21%	13%	12%	25%
Üldiselt rahule	67%	70%	69%	68%	70%	58%	48%	67%	69%	38%
Pigem või üldse mitte	17%	10%	9%	9%	15%	25%	27%	20%	19%	25%

Teistest mõnevõrra enam jäid oma teenistusega rahule Side-, Vahi ja Virupataljonis teeninud. Rahulolematuid oli rohkem Logistikakeskuse Tagalapataljoni, Scoutspataljoni ja Tapa VÕK-is teenistuses olnute seas.

2007. aastal olid hinnangud vastupidised. Siis oli kõige rahulolematumad just Vahipataljonist reservi arvatud noormehed ning parimaid hinnanguid teenistuse osas andsid Logistikakeskuse Tagalapataljonis ja Mereväebaasis aega teeninud. Samas on mullusega võrreldes vähem n.ö äärmuslike hinnangute andjaid (täiesti rahul, üldse mitte rahul) ning vähenenud on ka erinevused väeosade/väljaõppekeskuste hinnangute jaotustes.

Tõenäoliselt mõjutavad teenistusperioodiga rahule jäämist paljud erinevad asjaolud. Käesolevas uuringus paluti anda hinnang väeosa ohvitseride tegevusele, elamis- ja väljaõppekeskkonnale väeosas, hinnata teenistusperioodi tulemuslikkust (kas tuntakse end pärast ajateenistust tugevamana, enesekindlamana, targamana), kirjeldada teenistusperioodi vältel saadud karistusi ning anda hinnang määrusteväliste suhete esinemisele väeosas.

Kõige positiivsemalt hinnati väeosa ülemate ning kõige kriitilisemalt ajateenijatest allohvitseride tegevust. Kehtib printsiip, et kõrgemate auastmetega ohvitserid saavad ajateenistuse läbinutelt kõrgemaid hinnanguid. See on tõenäoliselt tingitud asjaolust, et nendega puutuvad ajateenijad igapäevaselt vähem kokku, mistõttu ei ole ka põhjust nende tegevuse üle nurisemiseks. Kirjeldatud hinnangute jaotuse eripära leidis kinnitust ka 2007. aasta küsitluse puhul.

Aastate võrdluses on reservväelaste rahulolu ohvitseride tegevusega keskmiselt tõusnud kõigi auastmegruppide puhul. Kindlalt ei saa seda väita ainult ajateenijatest allohvitseride puhul, kuivõrd neid ei olnud eelmisel aastal küsimustikus eraldi välja toodud.

Tabel 9 – Keskmised hinnangud väeosa ohvitseridele

	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtvÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
Kaadrikaitseväelastest vanemohvitserid	2,11	2,37	2,44	2,23	2,42	2,49	2,52	2,87	2,55	2,63
Kaadrikaitseväelastest nooremohvitserid	2,37	2,53	2,59	2,2	2,54	2,63	2,41	2,40	2,50	2,88
Kaadrikaitseväelastest vanemaalohvitserid	2,35	2,17	2,53	2,27	2,65	2,63	2,36	2,67	2,34	2,88
Kaadrikaitseväelastest nooremallohvitserid	2,56	2,73	2,79	2,45	2,61	3,01	2,61	3,07	2,84	2,88
Väeosa ülem	1,81	2,07	2,16	1,76	1,80	2,04	2,55	2,60	1,91	1,25
Ajateenijatest allohvitserid	2,77	2,77	3,15	2,76	2,96	2,93	2,84	3,67	3,26	3,25

Hinnangud anti viiepallisel skaalal, kus „1” tähendas „Väga hea” ja „5” „Väga halb”.

Reservi arvatud noormeeste poolt ajateenistuse erinevatele külgedele antud hinnangutest nähtub, et Eesti Kaitseväge iseloomustab eelkõige hea toit ja head suhted ajateenijate vahel ning enim nurisetakse vaba aja veetmise ja sportimisvõimaluste üle.

Vaadates vastuseid väeosade lõikes, tunduvad olmetingimused kõige kriitilisemad olevad Logistikakeskuse Tagalapataljonis ning Üksikvahipataljonis. Ka eelmisel aastal peeti nimetatud väeosade elamistingimusi kõige halvemateks. Kõige paremaid hinnanguid elamistingimustele andsid Tapa Väljaõppekeskuses teeninud noormehed, seda nii tänavu kui ka eelmisel aastal.

2007. ja 2008. aasta reservväelaste hinnangute keskmiste põhjal moodustunud järjestused olid identsed. Siiski käesoleval aastal reservi arvatute poolt väljendatud rahulolu teenistuse eriaspektide osas oli keskmiselt kõrgem kui mullu.

Tabel 10 – Keskmised hinnangud ajateenistuse erinevatele külgedele

	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtVÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
Väljaõppe tase	2,2	2,53	2,09	2,2	2,32	2,39	2,52	2,6	2,14	2,5
Elamistingimused	2,22	1,77	3,43	1,84	1,82	1,53	3,61	2,8	3,24	2,75
Toitlustamine	1,93	1,23	2,37	2,05	2,06	1,31	3,11	2,47	2,16	2,38
Meditsiiniabi	2,28	2,1	2,03	2,61	2,58	2,14	2,45	2,13	2,76	2,38
Sportimisvõimalused	3,05	2,53	2,71	3,13	2,91	3,32	3,34	3,4	3,64	2,38
Suhted teiste ajateenijatega	1,81	1,9	1,73	1,76	1,77	1,9	1,73	2,47	2,22	1,5
Suhted ülematega	2,2	2,13	2,19	1,95	2,22	2,34	2,36	2,73	2,48	2,25
Võimalused vaba aja veetmiseks	3,4	3,3	3,36	3,08	3,48	3,5	3,45	3,27	3,84	3,38
Võimalused külastada koduseid	2,35	2,43	2,13	2,07	2,55	2,71	2,36	3,13	2,09	2,63

Reservväelaste hinnangud. Hinnati viiepallisel skaalal, kus „1” tähendas „Väga hea” ja „5” „Väga halb”.

Ajateenistusse kutsutute ootuste tase kõikide loetletud ajateenistuse tingimuste suhtes on väga kõrge. Pea kõiki tegureid peetakse väga või küllaltki olulisteks (skaalaväärtused „1” või „2”) ja keskmine väärtus varieerub 1,36-st (toitlustamine) 1,59-ni (suhted ülematega).

Aja möödudes on kutsealuste ootuste keskmine tase tõusnud. Eelmisel aastal varieerus hinnangute keskmine 1,40-st (meditsiiniabi) 1,62-ni (suhted ülematega).

Tabel 11 – Keskmised ootused ajateenistuse erinevatele külgede suhtes

	Keskmine	Oluline "1" v. "2"	Tähtsusetu "4" v. "5"
Väljaõppe tase	1,50	84%	3%
Elamistingimused	1,51	84%	3%
Toitlustamine	1,36	91%	2%
Meditsiiniabi	1,37	90%	2%
Sportimisvõimalused	1,54	86%	4%
Suhted teiste ajateenijatega	1,53	85%	3%
Suhted ülematega	1,59	82%	4%
Võimalused vaba aja veetmiseks	1,56	83%	4%
Võimalused külastada koduseid	1,49	84%	4%

Kutsealuste hinnangud. Hinnati viiepallisel skaalal, kus „1” oli „Väga hea” ja „5” „Väga halb”.

Enam kui neli viiendikku ajateenistuse läbinutest tunneb end teenistusaja järel füüsiliselt tugevamana (84%) ja enesekindlamana (81%) ning 60% ka targema ja vaimselt arenenumana.

Seda, et ajateenistus neid omadusi pole mõjutanud leiab vaimse arengu puhul ligi viiendik, füüsilise tugevuse puhul 7% ja enesekindluse osas vaid 6%.

Väeosade lõikes vaadelduna on ajateenistuse resultaadi suhtes kõige skeptilisemad Sidepataljonis teeninud noormehed ning kõige enam peavad end ajateenistusest kasu saanuteks Logistikakeskuse Tagalapataljonis teeninud.

Möödunud aastal leidsid Vahipataljonis teenistuses olnud noormehed teistest enam, et ajateenistus ei ole neid füüsiliselt ja vaimselt arendanud ega panustanud ka enesekindluse suurenemisse. Seevastu Mereväebaasist reservi arvatud noormehed täheldasid väljaõppe tulemusel positiivseid muutusi ja arengut teistest enam.

Tabel 12 – Kas tunnete, et olete peale ajateenistuse läbimist...

	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtVÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
Füüsiliselt tugevam										
Jah	92%	81%	94%	94%	90%	91%	100%	93%	98%	75%
Ei	8%	19%	6%	6%	10%	10%	-	7%	2%	25%
Enesekindlam										
Jah	93%	93%	96%	87%	94%	92%	98%	93%	94%	88%
Ei	7%	7%	5%	13%	6%	8%	2%	7%	6%	12%
Targem, vaimselt arenenum										
Jah	76%	67%	78%	75%	79%	70%	84%	85%	76%	86%
Ei	24%	33%	22%	25%	21%	31%	14%	15%	24%	14%

Määrustikuvälised suhted ei ole Eesti Kaitseväes levinud. 56% ajateenistuse läbinutest väidab, et nad ei ole kokku puutunud ajateenijate alandava kohtlemisega ülemate poolt, 53% eitab teisest rahvusest ajateenijate alandavat kohtlemist ning 41% alandava kohtlemise esinemist ajateenijate omavahelistes suhetes.

Alandavat kohtlemist on täheldanud ülemate poolt 10%, teisest rahvusest ajateenijate suhtes 14% ja ajateenijate omavahelistes suhetes 16% küsitletutest. Ülejäänute vastused jäävad skaala, mille otspunktid on „mitte kunagi” ja „väga sageli”, keskpunkti.

Mitteeestlastest reservväelastest on rahvuslikul pinnal toimuvat alandavat kohtlemist kogunud 27%, eestlaste 11%-ga võrreldes ning ajateenijate alandavat kohtlemist ülemate poolt 16% (eestlastest 9%). Teiste ajateenijate poolt kogetud alandava kohtlemise poolest venekeelsete noormeeste hinnangud eestlaste omadest ei eristu.

Tabel 13 – Kas puutusite ajateenistuses kokku ajateenijate alandava kohtlemisega?

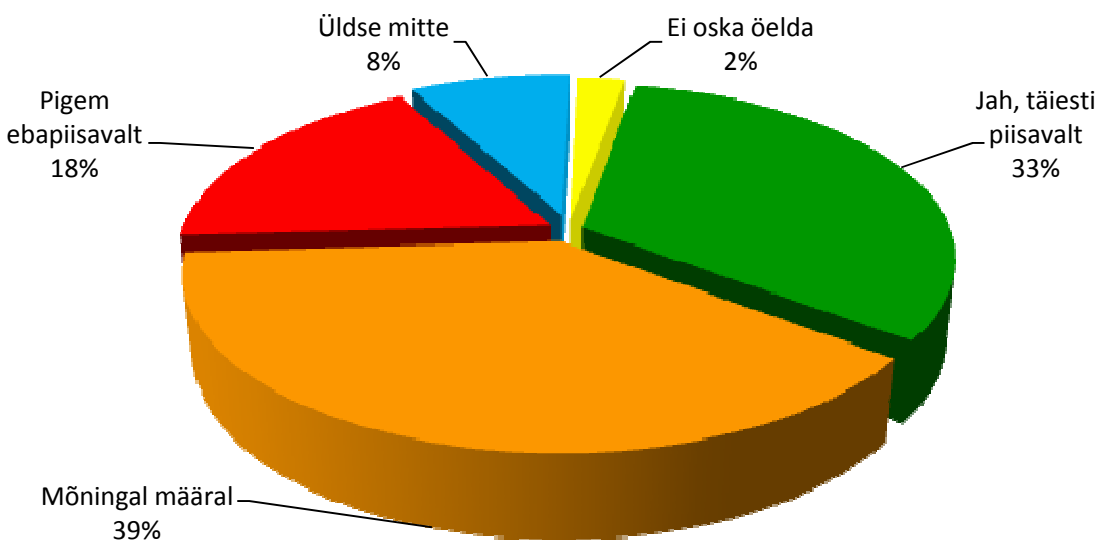
	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtvÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
Teiste ajateenijate poolt	2,67	2,46	2,90	2,74	2,57	2,66	2,06	3,50	2,92	2,62
Ülemate poolt	2,38	2,16	2,43	2,43	2,33	2,40	2,11	3,00	2,37	2,75
Rahvuse tõttu	2,42	2,03	2,68	2,43	2,52	2,41	1,86	2,80	2,48	2,37

Hinnati viiepallisel skaalal, kus „1” oli „Mitte kunagi” ja „5” „Väga sageli”.

Möödunud kevadel reservi arvatud noormeeste hinnangutega võrreldes on olukord määrustikuväliste suhete osas Eesti Kaitseväes jäänud samaks. Siiski on eelmise kevadega võrreldes vene keelt emakeelena rääkivate noormeeste hinnangud paranenud, kuivõrd toona märkis 36% muust rahvusest reservväelastest, et nad on kokkupuutunud rahvuslikul pinnal toimuva alandava kohtlemisega (tänavu 27%) ning 28% oli kokku puutunud ajateenijate alandava kohtlemisega ülemate poolt (sel aastal 16%).

Kaitseväes viibimise vältel sai korduvalt karistada 6% küsitletutest, kord-paar sai karistada 21%. Mitteeestlastest noormeeste seas oli karistatuid rohkem – vastavalt 16% ja 27%. Kartseriga pidi tutvust tegema vaid 2% küsitletutest. Vene keelt emakeelena rääkivatest noormeestest sattusid kartserisse 6%. Ülejäänud juhtudel nuhelti korrarikkujaid plaanivälise toimkonna või muude karistuste määramisega.

Reservi arvatutelt päriti ka seda, kas neid informeeriti piisavalt nende õigustest ja kohustustest reservväelasena ning kuidas nad suhtuvad võimalikku reservväelaste õppekogunemisel osalemisse.

Joonis 9 – Kas ajateenistusest lahkumisel anti piisavalt informatsiooni õigustest ja kohustustest reservväelasena?

Kolmandik reservi arvatutest arvas end piisavalt informeeritud olevat reservväelaste õiguste ja kohustuste osas ning 39% oli saanud mõningal määral teavet selles küsimuses. Neljandikku küsitletutest informeeriti ebapiisavalt või ei tutvustatudki nende õiguste ja kohustustega peale teenistusaja lõppu.

Väeosade löikes on ajateenistusest lahkujatele teavitus erinev. Teabe jagamise hea taseme poolest paistavad silma Scoutspataljon ja Logistikakeskuse Tagalapataljon.

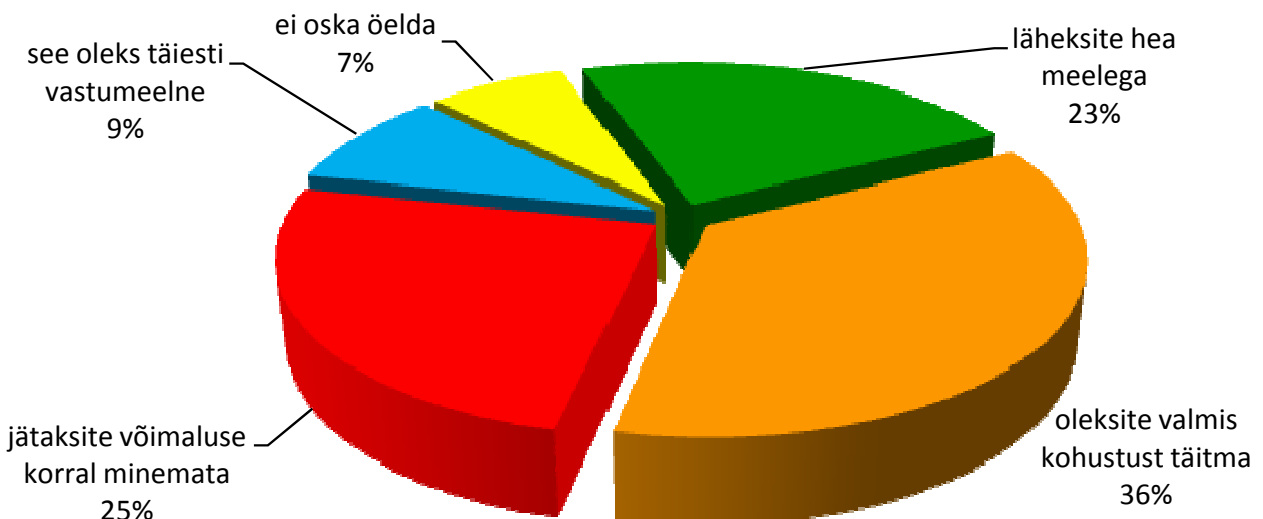
Kehvem seis reservi arvatute informeerimisega paistab olevat Mereväebaasis. Ka eelmisel aastal tõesid sealt reservi arvatud noormehed, et neid teavitati ebapiisavalt või jäeti üldse informeerimata. Samas Side- ja Vahipataljon, mis eelmisel aastal said ka kriitika osaliseks (vastavalt 46% ja 61% pidasid teavitust ebapiisavaks või täiesti puudulikuks) on käesoleva aastal saanud hinnangute põhjal teinud paremat tööd noormeestele info jagamise osas.

Tabel 14 – Kas ajateenistusest lahkumisel anti informatsiooni...

	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtvÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
täiesti piisavalt	33%	33%	25%	28%	35%	34%	46%	27%	35%	50%
mõningal määral	39%	40%	40%	44%	41%	34%	39%	27%	41%	38%
ebapiisavalt või üldse mitte	26%	13%	33%	24%	24%	31%	14%	47%	24%	13%

Küsimusele, kuidas suhtutakse reservväelaste õppekogunemisel osalemisse, saime järgmised vastused:

Joonis 10 – Kui Teid mõne aja pärast kutsutakse reservväelaste õppekogunemisele, siis kas Te..

Valmisolek reservõppekogunemistel osaleda on tugevalt seotud noormeeste poolt väljendatud valmisolekuga ajateenistusse minna ning üldise rahuloluga teenistusajaga. Mida positiivsema

suhtumisega mindi aega teenima ning mida paremad olid üldmuljed teenistusajast, seda suurem on valmisolek ka reservväelasena õppustel osalemiseks.

Valmisolek õppekogunemistel osalemiseks on kõrgeim kõige nooremate (77%) ja keskharidusega (66%)reservistide hulgas.

Väeosade võrdluses on reservõppekogunemistel osalemise osas positiivselt meelestatuid enam Scouts, Vahi- ja Virupataljonis (vastavalt 75%, 68% ja 64%).

2007. aastal küsitletutest ilmutasid kahest viimatinimetatud väeosast reservi arvatud noormehed kõige vähem valmisolekut reservõppekogunemistel osalemiseks. Üldjoontes pole aastate võrdlusel reservi arvatute suhtumises õppekogunemistel osalemisse toimunud.

Tabel 15 – Valmisolek reservväelasena õppekogunemistel osalemiseks

	KÕIK	StsvÕK Üksik- side- pataljon	JVÕK Üksik- vahi- pataljon	JVÕK Viru Üksik- jalaväe- pataljon	JVÕK Kuper- janovi Üksik- jalaväe- pataljon	LtVÕK Tapa välja- õppe- keskus	Logistika- keskuse Tagala- pataljon	Mere- väe- baas	Pärnu Üksik- jalaväe- pataljon	Scouts- pataljon
läheksite hea meelega	23%	23%	31%	25%	22%	17%	23%	20%	28%	50%
oleksite valmis kohustust täitma	36%	33%	37%	39%	37%	38%	34%	27%	33%	25%
jätaksite võimaluse korral minemata	25%	23%	23%	23%	26%	23%	30%	33%	29%	-
see oleks täiesti vastumeelne	9%	7%	3%	8%	11%	12%	9%	13%	7%	25%

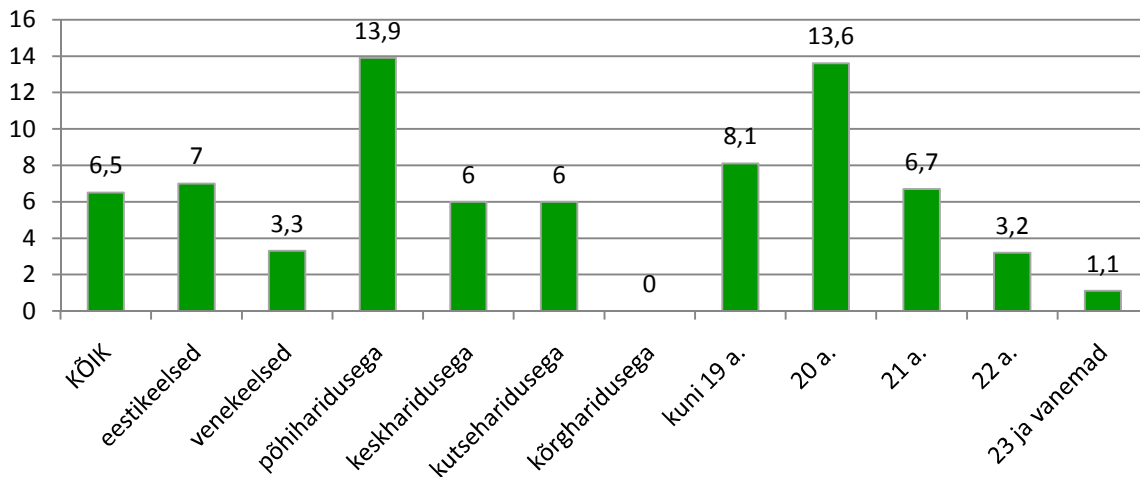
4 Valmisolek teenistuseks elukutselise kaadrikaitsevaelasena

77% ajateenistusest reservi läinud noormeestest tehti ettepanek jätkata kaitsevaelasena lepingulises teenistuses. 23% sellist ettepanekut ei saanud – sealhulgas 33% Üksikvahipataljonis ja 30% Tapa väljaõppekeskuses teeninutest.

Neist, kellele ettepanek tehti, reageeris sellele positiivselt 7% (seda ei tohiks siiski tõlgendada kui tegevteenistusse asumise ettepanekuga nõustumise üldprotsenti, kuivõrd postiküsitlusele vastanute hulgas võisid kaitseväe tegevteenistuse suhtes positiivselt meelestatud vastajad olla ülekaalus).

Nõustujate hulgas on enam 18-20 aastaseid samuti põhiharidusega noormehi. Kõrgharidusega reservväelastest ei võtnud mitte keegi pakkumist tegevteenistusse asumiseks vastu.

Joonis 11 – Vastasid jaatavalt ettepanekule jätkata teenistust kaitseväs

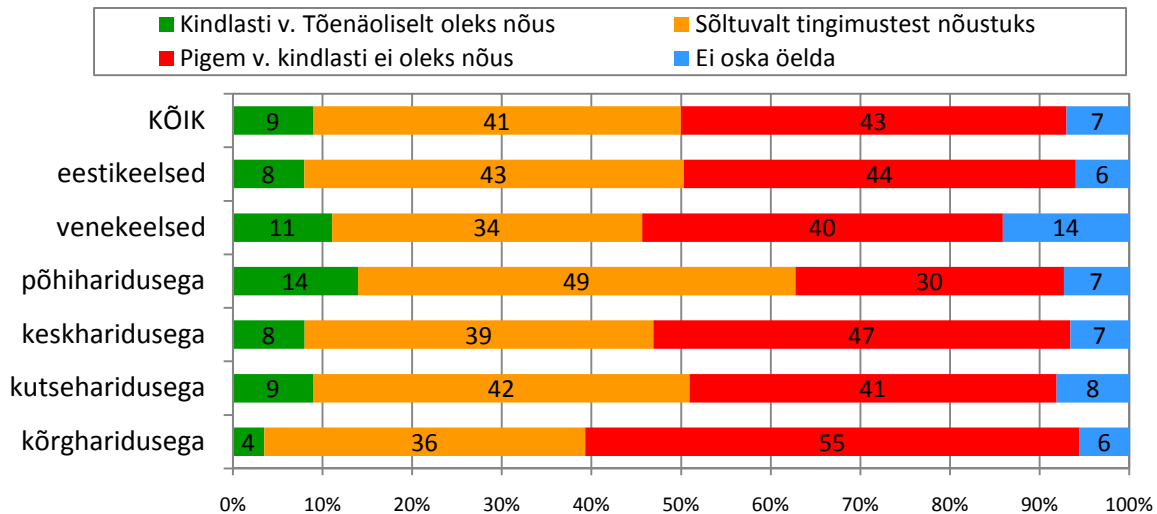
Möödunud aastaga võrreldes on teenistuse jätkamise ettepanekuga nõustujaid vähem (2007. aastal võttis ettepaneku asuda tegevteenistusse vastu 10% küsitletutest).

Erinev on ka aastate võrdluses kaadrikaitsevaelase elukutses huvitatute jagunemine vanuse ja emakeele alusel. Tänavu oli venekeelt emakeelena rääkivaid noormehi rohkem kui eestikeelseid vastajaid (eelmine aasta vastavad osakaalud 13% ja 9%) ning vanuse poolest domineerisid kõige nooremad reservväelased.

Kõigilt küsitletutelt päriti, kuidas nad reageeriksid, kui neile tulevikus tehtaks ettepanek pärast ajateenistuse läbimist jätkata teenistust elukutselise kaitsevaelasena. Ajateenistuse läbinute seas oli 5% neid, kes selle ettepanekuga kindlasti nõustuksid ja 4%, kes nõustuksid tõenäoliselt. Ajateenistusse alles siirduvate noormeeste seas olid osakaalud sisuliselt samad (vastavalt 4% ja 5%).

Gümnaasiumi õpilaste valmidus tulevikus elukutseliseks kaitsevaelaseks hakata sarnaneb kutsealuste ja reservväelaste hoiakutele. Õppuritest 3% oleks kindlasti ja 6% tõenäoliselt nõus kaadrikaitsevaelasena leiba teenima. 45% kaaluksid sead võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest.

Joonis 12 – Kui Teile tehakse tulevikus ettepanek asuda teenistusse elukutselise kaitseväelasena, siis kas Te...

Nii käesoleval aastal kui ka eelmisel oli kõige enam kutselisest teenistusest huvitatuid põhiharidusega noormeeste seas. Sellest tulenevalt on jätkuvalt aktuaalne juba eelmisel aastal tõstatatud küsimus põhihariduse baasil kutse-keskharidust andva sõjaväelise õppeasutuse loomise kohta. Taoline asutus võimaldaks kaadrikaitseväelase karjäärist huvitatud noormeestel tegevteenistusse asudes end arendada sõjaväelist haridust omandades. Praegu on kaitseväe õppeasutustes sisseastumise eelduseks keskhariduse olemasolu.

Käesoleval aastal paluti neil küsitluses osalejatel, kes kindlasti ei oleks nõus hakkama elukutseliseks kaitseväelaseks või pigem ei kaaluks sellist võimalust (kokku 50% küsitletutest), märkida, mis põhjustel nad ei sooviks kaadrikaitseväelaseks hakata. Välja toodi erinevate valdkondadega seotud põhjusi.

Enam kui kolmandik põhjuse märkinutest tõi välja, et nende jaoks on sõjaväelase elukutse, militaarvaldkond ja sellega seonduv vastumeelne või ei paku huvi. 20% juhtudest toodi põhjuseks asjaolu, et juba enne ajateenistusse minekut olid karjäärivalikud tehtud ja töötati juba soovitud töökohal ning sooviti sinna peale teenistusaja lõppu naasta. 8%-l juhtudest peeti Eesti Kaitseväes makstavat teenistustasu liialt madalaks, mistõttu ei soovita ka kaitseväelasena teenistusse jääda. Kaadrikaitseväelase karjäärist loobumise põhjustena toodi veel välja pooleliiolevaid õpinguid (5%), asjaolu, et sõjaväelase elukutsest tulenevad piirangud eraelulisele vabadusele ja pereelu muutub keerukaks (6%). Keeldumispõhjustena märgiti veel kaitseväelist korraldust - selged alluvussuhted ja määrustikuga reglementeritus (4%), elukutselise kaitseväelase töö ühekülgsus, suurt rutiini, enesearendamise võimaluste puudumist (4%) aga ka seda, et Eesti Kaitsevägi kui organisatsioon pole prestiižne, usaldusväärne ning seal valitseb korralagedus (3%).

41% nii kutsealustest kui ka reservväelastest kaaluksid võimalust kutseliseks sõjaväelaseks hakata sõltuvalt pakutavatest tingimustest. Et teada saada, mis võiks olla kutselise kaitseväelasena teenimise motivaatorid, paluti viiepallisel skaalal hinnata erinevate tingimuste olulisust, mis võiks sellise otsuse tegemist mõjutada. Järgnevalt on ära toodud hinnangute keskmised eraldi nende vastajate osas, kes

oleksid kindlasti või tõenäoliselt valmis kutseliseks sõjaväelaseks saama ja nende osas, kes kaaluksid sellist otsust sõltuvalt pakutavatest tingimustest.

Tabel 16 – Millised on Teie jaoks olulised tingimused, et nõustuksite teenima elukutselise kaitseväelasena?

	KÕIK	Nõustuks kindlasti v. tõenäoliselt	Nõustuks sõltuvalt pakutavatest tingimustest
Keskmisest suurem teenistustasu	1,57	1,58	1,33
Võimekad ja mõistlikud ülemused	1,59	1,53	1,4
Eripension	1,65	1,76	1,5
Head suhted teenistuskaslastega	1,67	1,52	1,52
Head elamistingimused	1,68	1,73	1,53
Võimalused enesetäiendamiseks	1,77	1,48	1,55
Karjäärivõimalused	1,81	1,43	1,58
Võimalused sisukaks vaba aja veetmiseks	1,87	1,89	1,74
Paindlikud lepingutingimused	1,95	2,23	1,85
Pikk puhkus	2,12	2,51	2,04
Osalemine välismissioonidel	2,88	2,25	2,52

Ilmneb, et kaadrikaitseväelase elukutsele orienteeritud noormeeste jaoks on elukutse juures keskmisest olulisemad võimalused enesearendamiseks koolituste ja missioonidel osalemise läbi ja ka karjääriredelil liikudes. Need, kes lähtuksid kaitseväelase elukutse valikul pakutavatest tingimustest, tähtsustavad rohkem materiaalseid tegureid: töötasu, eripension ja elamistingimused. Kirjeldatud tendentsid tegevteenistusse asumise motivaatorite osas on püsivad ka 2007. ja 2008. aasta tulemuste kõrvutamisel.

Seda, et need, kes on kindlasti või tõenäoliselt valmis jätkama teenistust kaadrikaitseväelasena, on enam orienteeritud enesearendamisele sõjaväelasena, kinnitab ka nende suurem valmisolek omandada sõjaväeline kõrg- või kutseharidus kaitseväe õppeasutustes: Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustesse oleks neist huvitatud kindlasti õppima asumisena 38%, võib-olla teeks seda 35%. Kaitseväe Lahingukooli puhul on need arvud 25% ja 34%. Scoutspataljoni teenima asumisest on kindlasti huvitatud 37% ja võib-olla huvitatud 20%.

Huvi sõjalise hariduse omandamise ja Scoutspataljoni teenima asumise vastu on märgatavalt suurenenud. Möödunud kevadel küsitluses osalenutest oli Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes ohvitseri kutse omandamisest kindlasti huvitatuid 27% (tänavu 38%) ning kindlat soovi Kaitseväe Lahingukoolis allohvitseriks õppida väljendas 16% (sel aastal 25%). Scoutspataljoni tegevteenistusse asumise soovis oli kindlalt veendunuid eelmisel aastal 29% küsitletutest, sel aastal aga 37%.

Tabel 17 – Kas Te oleksite huvitatud...

	Kõik vastajad	Reservväelased, kes kindlasti v. tõenäoliselt oleks nõus jätkama teenistust (9%)	Kutsealused, kes kindlasti v. tõenäoliselt on nõus jätkama teenistus (9%)
Sõjaväelise kõrghariduse /ohvitseri-kutse/ omandamisest Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes			
jah, kindlasti	7%	35%	40%
jah, võib-olla	18%	27%	39%
raske öelda	28%	19%	17%
pigem ei või kindlasti mitte	47%	19%	5%
Sõjaväelise kutsehariduse /allohvitseri-kutse/ omandamisest Kaitseväe Lahingukoolis			
jah, kindlasti	5%	19%	27%
jah, võib-olla	17%	35%	33%
raske öelda	28%	21%	27%
pigem ei või kindlasti mitte	50%	25%	12%
Teenistusse asumisest Scoutspataljoni			
jah, kindlasti	6%	42%	35%
jah, võib-olla	15%	25%	18%
raske öelda	28%	15%	27%
pigem ei või kindlasti mitte	51%	17%	20%

Suhtumises sõjalise hariduse omandamisse on teatud erinevused reservi arvatute ja ajateenistust alles alustavate noormeeste vahel. Need, kellel juba ajateenistusse minnes on valmisolek jätkata tulevikus teenistust kutselise sõjaväelasena, on väga positiivselt meelestatud ka sõjaväelistes õppeasutustes õppima asumise osas. Nagu näha tabelis toodud tulemustest (vt. tabel 16), siis peale ajateenistuse läbimist õppimise ind mõnevõrra raugab.

Arvestades, et kirjeldatud tendents kutsealuste suuremate õpisoovide osas on püsiv 2007. ja 2008. aasta võrdluses, on hea tõdeda, et Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused kaaluvad võimalust, et sõjaväelistest õpingutest huvitatud noormehed saaksid sooritada sisseastumiskatsed enne ajateenistuse läbimist ning minna aega teenima juba õpingute raames.

5 Hinnangud ajateenistusse kutsumisele ja suhtlemine KRA-ga

Ajateenistusse asumise eel on noormeestel erinevaid kokkupuuteid Kaitseressursside Ametiga (edaspidi KRA). Saades 17 aastat vanaks, informeerib KRA noormehi sellest, et neid on arvatud kaitsevääkkooslaste hulka ja võetud arvele kutsealusena ning täisealiseks saamisel edastatakse noormehele kutse arstlikku komisjoni ilmumiseks. Viimane tuleb samuti enne ajateenistusse asumist läbida. Küsitletavatel paluti anda hinnanguid ajateenistuse eelsetele kokkupuudetele nimetatud institutsioonidega.

Ajateenistusse kutsumise korraldus

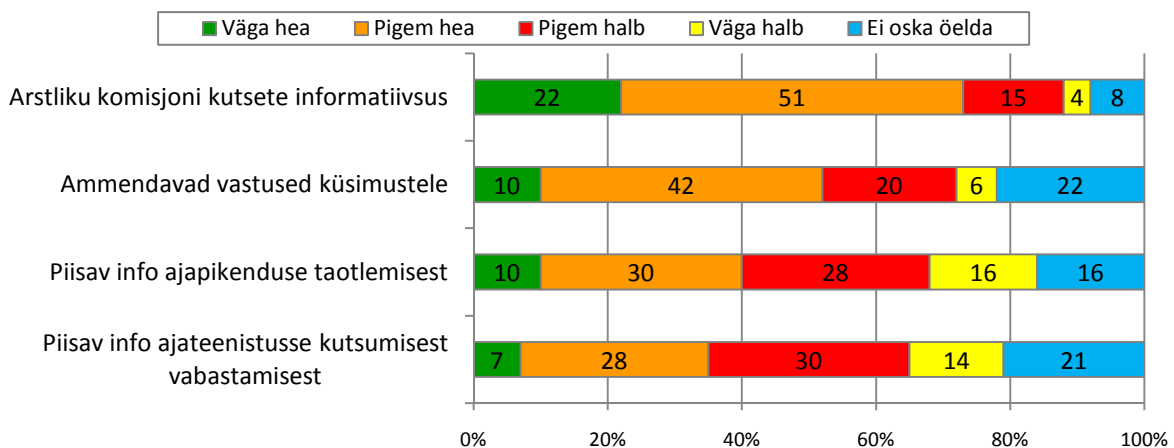
Valdav enamus küsitletutest hindab positiivselt KRA poolset tegevust ajateenistusse kutsumisel. Täiesti rahul on korraldusega 16% ning üldiselt rahul 52%. Reservväelaste ja kutsealuste seisukohtade jagunemises olulisi erinevusi ei ole.

Ligi kolme neljandiku vastanute arvates on sisaldab arstliku komisjoni kutse, mis KRA poolt kutsealustele saadetakse piisavalt teavet meditsiinilise kontrolli toimumise ja selle spetsiifika kohta. Rahulolu kutsete informatiivsusega oli veidi kõrgem nende noormeeste seas, kel ajateenistus veel läbimata.

Enam kui pooled küsitletud pidasid täiesti või enam-vähem ammendavaks vastuseid, mida nad KRA kaudu oma küsimustele said. Samas 26% noormeestest ei jäänud saadud vastustega rahule. Viiendik vastanutest ei osanud hinnangut määratleda, mis võib tuleneda sellest, et nad ei ole KRA poole mingites küsimustes pöördunud.

Hinnates ajapikenduse taotlemise ja ajateenistusse kutsumisest vabastamise alast teavitust, olid ülekaalus need, kes ei pidanud KRA poolt edastatavat teemakohast informatsiooni piisavaks. Võrreldes kutsealustega väljendasid reservi arvatud nimetatud küsimustes keskmiselt suuremat rahulolu.

Joonis 13 – Kuidas oli korraldatud Kaitseressursside Ametis ajateenistusse kutsumisega seotud aspektid?

Arstlik komisjon

Enam kui 2/3 küsitletutest jäid arstliku komisjoni tööga väga või pigem rahule. Kutsealuste rahulolu oli keskmiselt ajateenistuse läbinud noormeeste hinnangutest veidi, kuid mitte oluliselt kõrgem.

Hinnang meedikute tööle sõltub olulisel määral sellest, milline oli vastaja suhtumine ajateenistusse minekusse. Neist, kes suhtusid ajateenistusse minekusse positiivselt, hindab arstliku komisjoni tööd väga või pigem heaks 77%; neist, kes läksid ajateenistusse neutraalsete tunnetega – 67% ja neist, kes läksid ajateenistusse vastumeelselt vaid 41%. Viimastest pooled hindasid arstliku komisjoni tegevust halvaks.

Kõrvutades 2007. ja 2008. aasta küsitluste tulemusi on rahulolu arstliku komisjoni tegevusega tõusnud ja seda just ajateenistuse läbinud poiste hoiakute paranemise osas. Kui eelmisel aastal oli reservväelaste puhul võrdselt komisjoni tööga rahulolevaid ja rahulolematuid, siis käesoleval kevadel domineerisid juba positiivsed hinnangud.

Hüvitis sõidu- ja toitlustuskulude katteks seoses arstliku komisjoni läbimisega

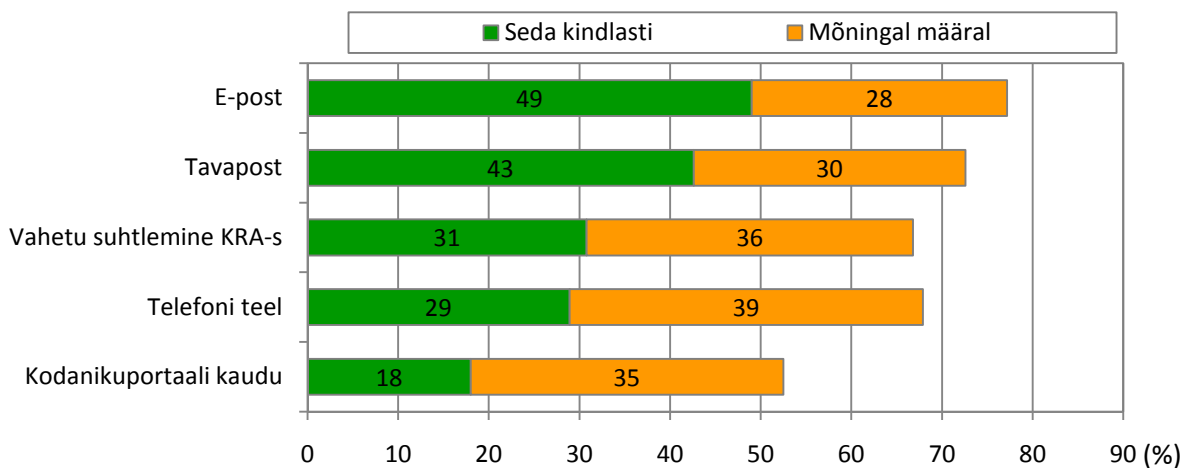
Hüvitist arstlikus komisjonis käimisega seotud kulutuste katmiseks oli saanud 80% küsitletutest. Neist, kellele hüvitist maksti peab praegust kompensatsiooni suurust piisavaks 36%. 57% vastanute meelest peaks hüvitis olema suurem. Seevastu eelmisel kevadel küsitletutest soovis suuremat hüvitist sõidu- ja toidukulude katteks 49% vastajatest.

Nagu tavaliselt kõiksugu hüvitiste puhul on väga vähe neid, kes seda saada ei soovi või leiavad, et neile makstakse liialt palju raha. Nii ka kõnealuse hüvitise puhul oli vaid 2% neid, kes ei pidanud hüvitise maksmist üldse vajalikuks.

Suhtlemine Kaitseressursside Ametiga

Kaitseressursside Ametiga suhtlemisel eelistatakse suhtlemist e-posti vahendusel. Sobivuselt järgnevad tavapost ja vahetu suhtlemine ise kohale tulles. Vähem kasutatakse võimalust KRA-ga kontakteerumiseks kodanikuportaali vahendusel.

Joonis 14 – Milliseid võimalusi KRA-ga suhtlemisel Te eelistate?

Erinevused suhtlemiskanalite eelistustes ilmnevad haridustaseme lõikes, seda nii ajateenistusse kutsutute kui ka selle juba läbinute puhul. Eelistushinnangute jagunevad sarnaselt kesk- ja kõrgharidusega ning põhi- ja kutseharidusega respondentide puhul.

E-posti suhtlemiskanalina eelistasid eeskätt kesk- ja kõrgharidusega küsitletud, vastavalt 53% ja 57% vastanutest. Tavaposti pidasid sobivaimaks just kutse- ja põhiharidusega noormehed („Seda kindlasti” märkinuid - 46% ja 50%). Valmidus e-teenuste kasutamiseks ning kodanikuportaali kaudu taotluste esitamiseks oli suurem kõrgema haridustasemega vastajate seas kuivõrd enam kui pooled kesk- ja kõrgharidusega noormeestest olid kindlasti või mõningal määral nõus seda kanalit kasutama.

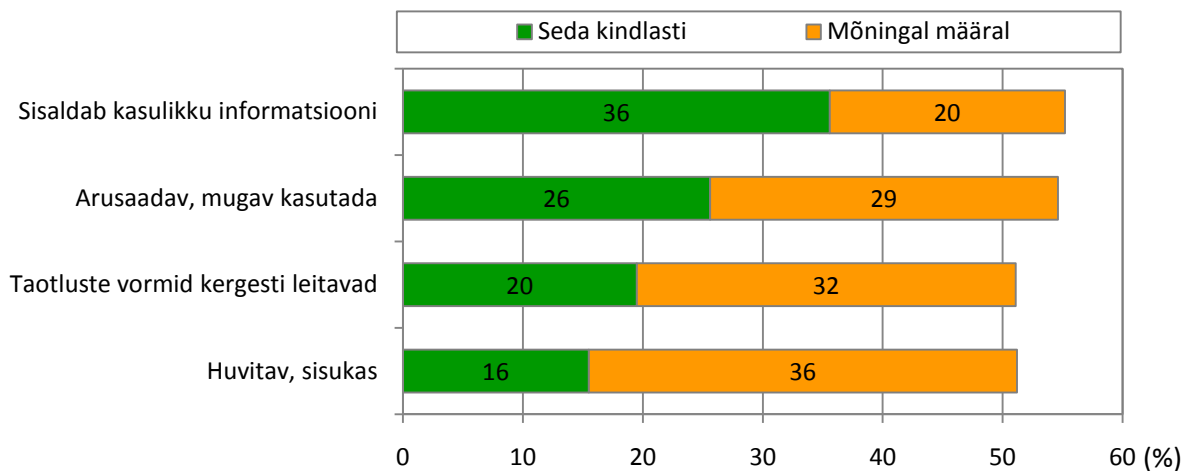
Reservi arvatute puhul ilmnesis erinevused ka eesti ja vene keelt rääkivate noormeeste vahel. Vene keelt emakeelena rääkivad noormehed kalduvad suhtluskanalitena teistest enam eelistama tavaposti ja telefonisuhtlust.

KRA veebilehe külastatavus ja hinnangud sellele

Kaitseressursside Ameti kodulehte on külastanud 57% küsitletutest. Huvitav on tõsiasi, et külastajaid on enam ajateenistuse läbinute hulgas (69%), samas kui kutsealustest on KRA veebilehte sirvinud pooled vastuist. Kodulehe külastatavus on kõrgeim kõrgharidusega vastanute seas (65%). Eestlastest on veebilehte külastanud 59% ja venekeelsetest vastajatest 44%.

Hinnangud veebilehele on üldiselt positiivsed nagu ka aasta tagasi. Selle põhjal võib väita, et veebileht täidab talle pandud ülesanded, andes kasulikku teavet, olles arusaadav ning kasutajasõbralik ning ka taotluste vormid on sellelt kiirelt leitavad.

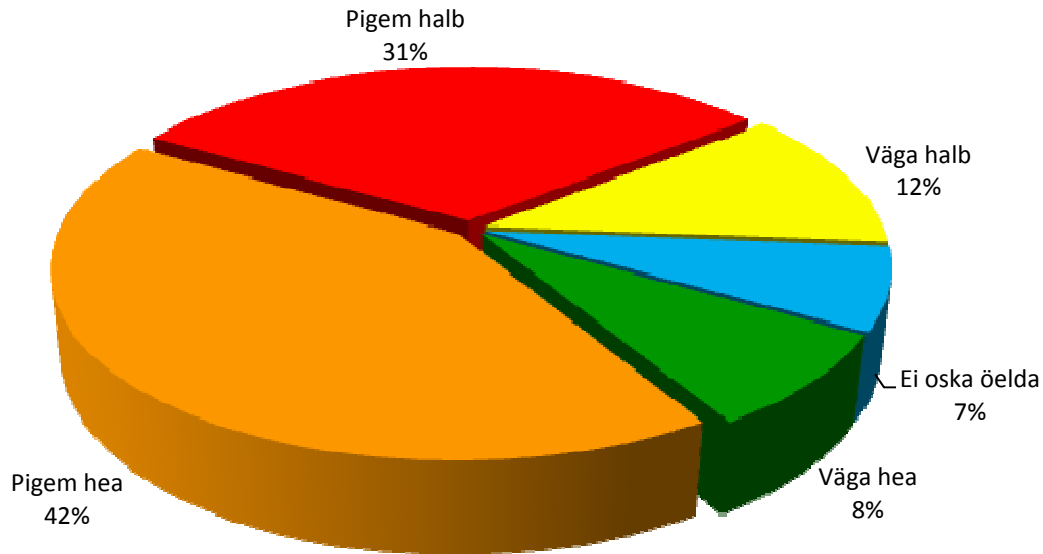
Joonis 15 – Kuidas hindate KRA veebilehte?

6 Infoallikad ja infovajadused enne ajateenistusse minekut

Enne ajateenistusse minekut pidasid oma informeeritust elu- ja teenistustingimuste kohta Eesti Kaitseväes heaks või väga heaks pooled küsitletutest. 43% seevastu hindas oma informeeritust halvaks või siis väga halvaks.

Joonis 16 – Milline oli Teie informeeritus elu- ja teenistustingimuste kohta enne ajateenistusse kutsumist?

Kui ajateenistusse minejatest peavad oma informeeritust heaks enam kui pooled (54%) ning halvaks 38%, siis reservi arvatute hinnangud on tagasihoidlikumad. End peavad hästi informeerituks 44%, 53% hindavad oma ajateenistusele eelnevat teadlikkust halvaks. Võib eeldada, et reaalse ajateenistuse kogemus laseb eelnevat informeeritust paista pigem väiksemana ning küllap tuleb teenistusaja jooksul piisavalt ette olukordi, mille kohta varasemalt teave puudus.

Nimetatud eeldusega haakub ka gümnaasiumi õpilaste hinnangute jagunemine antud küsimuses, kellel samuti ei ole veel reaalselt teenistuskogemust. Neist enam kui 50% peavad end hästi või väga hästi informeerituks ning oma teadlikkusest elu- ja teenistustingimuste osas kaitseväes ei hinda kõrgelt 41% vastanutest.

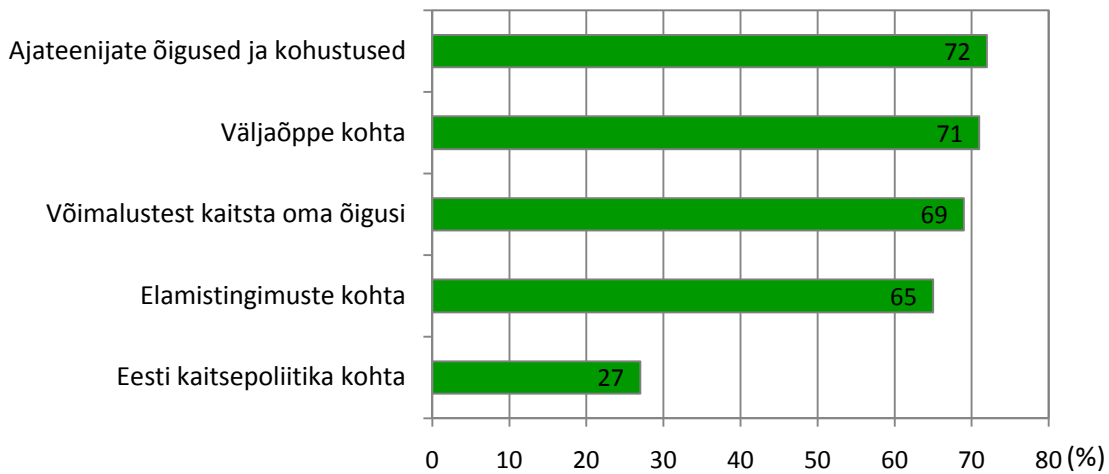
Aasta tagasi olid kutsealuste ja reservi arvatute poolt antud hinnangud elu- ja teenistustingimuste teadlikkuse osas tagasihoidlikumad, kuivõrd siis hindas oma informeeritust heaks 45% küsitletutest ning halvaks pidas seda 48%.

Kutsealused ja reservväelased, kelle kooli õppeprogrammis oli riigikaitseõpetus, hindavad oma ajateenistuseelset informeeritust veidi kõrgemalt (informeeritus hea – 57%), kui riigikaitseõpetust mitte õppinud noormehed (48% arvasid end hästi informeeritud olevat).

Küsitluses uuriti ka seda, mille kohta tahetakse infot saada enne ajateenistusse minekut. Joonisel 13 on väljatoodud erinevad aspektid reastatuna selle alusel, mille kohta kõige enam informatsiooni oleks soovitud saada.

Huvi tuntakse praktiliselt kõige vastu, mis puudutab otseselt eelseisvat ajateenistust: ajateenijate õigused ja kohused, ajateenija võimalused kaitsta oma õigusi, väljaõppe ja elamistingimused. Oluliselt vähem huvitab noormehe Eesti kaitsepoliitika alane teave.

Joonis 17 – Mille kohta oleksite soovinud enne ajateenistusse minekut saada rohkem informatsiooni? (seda kindlasti)

Ajateenistuse juba läbinutel paluti oma kogemusele tuginedes kirja panna, millisest teabest neil teenistusse asumisel vajaka jäi. Väljatoodu seas kerkivad esile ülalnimetatud valdkonnad (väljaõppe sisu (6%), elamistingimused (4%), ajateenistuse korraldus (3%) ja ajateenijate õigused ja nende kaitsmine (3%), kuid toodi välja ka täiendavaid valdkondi, mida etteantud küsimustik ei kajastanud.

12% reservväelastest oleks soovinud saada ajateenistuse eel täpsemat teavet selle kohta, mida on ajateenistusse vaja kaasa võtta. Korduvalt tõdeti, et KRA koduleheküljel olev kaitseministri sellekohasel määrusel põhinev info ei ole adekvaatne. Täiendava info vajadust kaasavõetavate isiklike asjade osas toodi arvukalt välja ka 2007. aasta küsitluse puhul. Seega tasuks ilmselt kaaluda võimalust antud küsimuses täiendava selgitustöö tegemiseks kutsealuste seas.

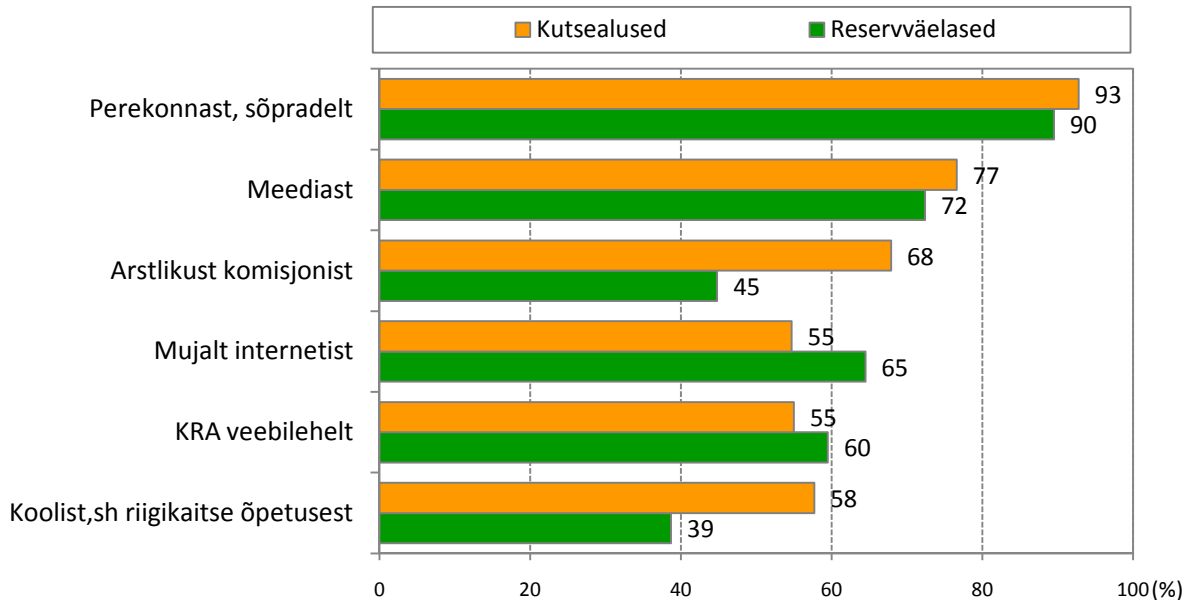
Täiendavalt leiti, et informeeritus oleks võinud olla parem linnalubade andmise ja külastuste korra, sportimise ja vaba aja sisustamise võimaluste, meditsiini abi (näiteks hambaravi) osutamise, 8- ja 11 kuulise ajateenistuse erinevuste ning soodustuste saamise võimaluste osas laenu- ja liisingkohustuste täitmisel ajateenistuse ajal.

Reservväelaste poolt väljatoodud teemadering, mille osas oleks vajalik ajateenistusse minejaid paremini informeerida, on aastate võrdluses suhteliselt sarnane.

Peamiseks infokanaliks, mille kaudu ajateenistuse kohta informatsiooni saadakse, on perekond ja sõbrad. Sealt saab teavet kindlasti 53% ja mõningal määral 38% küsitletutest. Meedia (televisioon,

raadio ja trükimeedia) on kindlasti ajateenistusalase info allikaks 20%-le ning mõningal määral 55%-le noormeestest. Enne sõjaväelise väljaõppe alustamist läbitavast arstlikust komisjonist saavad teavet kindlasti 14% ning mõningal määral 46% vastanutest. Arstlik komisjon on oluliselt tähtsamaks infoallikaks just kutsealustele. Suhteliselt võrdselt leiavad infoallikatena kasutust KRA koduleht ning ülejäänud temaatilised veebilehed ja foorumid internetis. Kool, sealhulgas riigikaitse õpetuse tund on kindlasti teabeallikaks viiendikule ning mõningal määral 32% noormeestest.

Joonis 18 – Millistest infokanalitest saite enne ajateenistusse minemist informatsiooni?
(sealt kindlasti + mõningal määral ka sealt)

Nende noormeeste puhul, kelle kooli õppeprogrammis oli riigikaitseõpetus, on kool infoallikana märksa olulisem võrreldes kogu vastajaskonna hinnangute põhjal koostatud järjestust. Seda peab kindlasti oluliseks 48% ja mõningal määral oluliseks 34% koolis riigikaitseõpetust saanud poistest. Ehk siis kool on perekonna ja sõprade järel teine väga oluline ajateenistuse alase teabe saamise allikas, kusjuures „sealt kindlasti” märkinute hulk on kooli puhul isegi suurem, kui perekonna/sõprade puhul.

Gümnaasiumis õppivate noorte puhul on ajateenistuse kohase info saamise peamised allikad samad, mis kutsealustel ja reservväelastel. Arstliku komisjoni olulisus infoallikana on õppurite puhul väga väike, kuivõrd nagu eelpoolgi märgitud, on enamikul neist see tõenäoliselt veel läbimata. Enam saavad gümnasistid teavet aga Kaitseliidust ja sellega seotud organisatsioonidest nagu Noored Kotkad ja Kodutütred.

Kutsealused ja reservväelased, kes hindasid oma informeeritust enne ajateenistusse minekut heaks, on kasutanud info saamiseks rohkem erinevaid kanaleid ning ka ülaltoodud enamlevinud infokanalite kasutus on nende puhul olnud intensiivsem.

Perekond ja sõbrad oli ka eelmisel aastal noormeestele peamiseks infokanaliks. Erinevused kasutatud infokanalite järjestuses võrreldes 2007.aastaga tulenevad eelkõige etteantud küsimustikus toodud kanalite loetelu täiendamisest käesoleval aastal, kus KRA koduleht ning muu internet olid välja toodud

eraldi teabeallikatena ning täiendavate infokanalitena oli välja pakutud arstlik komisjon ning meedia. Viimased osutusid ka väga rohkelt kasutatud teabeallikateks.

Küsitluses paluti vastajatel ka välja tuua, milline oli nende hinnangul kõige kasulikum ja tõhusam teabekanal. Kõige vajalikumaks peavad vastajad ülekaalukalt perekonda ning sõpru-tuttavaid (38%), järgnevad KRA koduleht ning muud interneti lehed ja foorumid (kasulikumaks pidajate osakaalud vastavalt 11% ja 10%). Kooli, sh. riigikaitseõpetuse tunde peab tõhusaimaks allikaks 10% ning meediat 6% vastanutest. Vähemolulisteks kanaliteks hinnatakse Kaitseliitu (2%), KRA infotrükiseid (2%) ja arstlikku komisjoni (2%). Infotelefoni, kutsenõustajat ja töökohta peab tõhusaimaks infokanaliks vähem kui üks protsent vastajatest.

Küsitluse raames paluti noormeestel avaldada arvamust, milliste infokanalite kaudu oleks nende hinnangul kõige otstarbekam anda tulevastele ajateenijatele vajalikku teavet.

Ilmnes, et kõige vajalikumaks peetakse kutsealuste teavitamist tavaposti kasutades. Järgnevad KRA veebileht ning kohtumised KRA töötajatega, mis annavad tunnistust, et ajateenistuslase teavituse osas pannakse suuri lootusi Kaitseressursside Ametile. Neljandat ja viiendat kohta olulisuse pingereas jagavad riigikaitseõpetuse tund ning info jagamine kutsealustele e-maili vahendusel. Huvitav on asjaolu, et ajateenistusse kutsutute teavitamist meediakanalite vahendusel ei peeta eriti vajalikuks, olgugi nagu eelpool näha, oli meedia vägagi oluline ajateenistuse alase info allikas.

Tabel 18 – Milliste infokanalite kaudu tuleks anda teavet ajateenistusse kutsututele?

	Keskmine olulisus	Selle kaudu kindlasti	Selle kaudu küll mitte
Tavapost kutsealustele	1,38	63%	7%
Kaitseressursside Ameti veebileht	1,61	44%	11%
Kohtumised KRA töötajatega	1,67	40%	12%
e-mail kutsealustele	1,69	40%	13%
Riigikaitseõpetuse tund	1,69	40%	14%
Kohtumised kaitseväelastega	1,70	39%	14%
Televisioon	1,90	29%	20%
Ajalehed	1,97	23%	21%
Raadio	2,15	17%	30%
Klassijuhataja tund	2,48	9%	45%

Kutsealustest enam leiavad reservi arvatud noormehed pea kõikide infokanalite puhul, et neid tuleks kasutada ajateenistuslase info jagamisel. Võimalik, et see tuleneb isiklikest kogemustest puuduliku

informatsiooni osas, mida peetakse vajalikuks tulevikus vältida. Hindasid ju reservi arvatud poisid oma ajateenituseelset teadlikkust kutsealustest tublisti madalamaks.

Aastate võrdluses ei ole arvamused kutsealuste teavitamiseks sobilike infokanalite osas eriti muutunud. Käesoleval aastal nähakse Kaitseressursside Ametil mullusega võrreldes suuremat rolli kutsealuste noormeeste seas teavitustöö tegemisel ning vähem oluliseks peetakse infokanalina kohtumisi kaitseväelastega.

7 Riigikaitseõpetus koolides ja selle mõju hoiakutele

Riigikaitseõpetus oli kooli õppeprogrammis 28% küsitletutest, seejuures 30% eesti ja 16% vene keelt rääkivatest vastajatest.

Enamik küsitletutest peab riigikaitseõpetust koolides kindlasti (35%) või arvatavasti (36%) vajalikuks. Viiendik vastanutest leiab, et riigikaitseõpetus ei ole kindlasti või arvatavasti vajalik.

Selline hinnangute jaotumine on vastavuses kogu eesti elanikkonna suhtumisega. Augustis 2008 läbi viidud arvamusküsitluses pidas riigikaitseõpetust kindlasti vajalikuks 38%, arvatavasti vajalikuks samuti 38% ja kindlasti või arvatavasti mittevajalikuks 18% küsitletutest.

Eelmise aastaga võrreldes on nii kutsealuste, reservväelaste kui ka kogu elanikkonna hinnangute jaotused koolides riigikaitseõpetuse õpetamise vajalikkuse osas jäänud samaks.

Need noormehed, kelle koolis õppeprogrammis oli riigikaitseõpetus, peavad selle aine olemasolu selgelt vajalikumaks, kui need, kellel selline õppeaine programmis puudus.

Tabel 19– Kas kooli õppeprogrammis peaks olema riigikaitseõpetus?

	Kõik vastajad	Koolis oli riigikaitseõpetus	Koolis ei olnud riigikaitseõpetust	Kogu elanikkond
Jah, kindlasti	35%	59%	25%	38%
Arvatavasti jah	36%	31%	38%	38%
Arvatavasti või kindlasti mitte	20%	6%	25%	18%
Ei oska öelda	10%	4%	12%	6%

* kogu elanikkonna hoiakute kohta vt. –

http://www.mod.gov.ee/static/sisu/files/NATO_aruanne_2008_08.pdf

Hinnangutes ajateenistuse vajalikkusele ja ka valmisoleku poolest minna ajateenistusse, nii kohustuslikus korras kui ka vabatahtlikuna riigikaitseõpetust õppinud ja mitteõppinud noormehed ei eristu. Samas peavad riigikaitseõpetust õppinud küsitletud end elu- ja teenistustingimuste kohta kaitseväs paremini informeerituks. 57% neist hindab oma teadlikkust heaks ning 37% halvaks. Riigikaitseõpet mittedaanutest leiab seevastu 48%, et nende informeeritust võib pidada heaks ning 45% arvab end halvasti informeeritud olevat.

8 Kaitseliit ja selle mõju hoiakutele

Kaitseliidu liikmed on vaid 7% küsitletud noormeestest. Neist, kes kaitseliitu veel ei kuulu väljendasid 19% valmisolekut selle organisatsiooniga liituda. Ajateenistuse juba läbinute hulgas on selle organisatsiooniga liitumist plaanijaid rohkem (25%), kui nende seas, kellel teenistusaeg alles ees seisab (16%). Haridustasemete lõikes on liitumissoov mõnevõrra suurem madalama haridusega noormeeste seas.

Nagu mõlema aasta küsitluste tulemused näitavad, ei ole Kaitseliiduga liitumine noorte hulgas eriti levinud. Samas gümnaasiumi õpilaste seas läbi viidud uuringus osalejatest plaanib koguni neljandik tulevikus Kaitseliitu astuda.

Kaitseliitu liikmed hindasid oma informeeritust elu- ja teenistustingimuste kohta kaitseväes kõrgemalt, kui need, kes sellesse organisatsiooni veel astunud ei ole. 66% neist hindab oma teadlikkust heaks ning halvaks 30%. Samas organisatsiooni mittekuulujatest annab oma teadlikkusele positiivse hinnangu 49% ning 43% arvab end halvasti informeeritud olevat.

Kaitseliidu liikmeks olemine on oluline tegur, mis mõjutab noormeeste üldist riigikaitsealast meelestatust, kaitsevalmidust ning suhtumist kaitseväelase elukutsesse. Kaitseliitu kuulumine on positiivselt seotud noormeeste suhtumisega ajateenistuse vajalikkusesse, nende valmisolekuga minna aega teenima kohustuslikus korras või vabatahtlikuna, sooviga omandada sõjaväelist kutse- või kõrgharidust ning valida endale tulevikus sõjaväelase elukutse.

9 Infotarbimise harjumused

Küsimustiku lõpus paluti küsitletutel märkida, milliseid infokanaleid nad pidevalt või vahetevahel jälgivad. Arvestades eesti- ja venekeelse inforuumi eraldatust, on tulemused esitatud eraldi eesti- ja venekeelsete vastajate lõikes.

Nii eesti- kui ka venekeelsete noormeeste poolt kõige enam kasutatav infokanal on internet. Seda kasutab info saamiseks pidevalt 83% eesti- ja 88% venekeelsetest vastajatest.

Eestlastel järgnevad kasutusrohkuselt internetile tele- ja raadio kommertskanalid: Kanal 2 (58%), TV3 (57%) ja raadiokanalid (44%). Eesti Rahvusringhäälingu häälekandjad ei ole kuigivõrd populaarsed, kuivõrd Eesti Televisiooni vaatab pidevalt 39% ning Eesti Raadiot kuulab regulaarselt vaid 11%. Välismaiseid telekanaleid jälgib pidevalt veerand eesti keelt emakeelena rääkivatest vastajatest.

Ajalehtedest on eesti noormeeste seas populaarseimaks Postimees (40%), millele järgneb Õhtuleht (30%) ning kohalik ajaleht (25%). Venekeelse ajakirjanduse pidevaid jälgijaid eestlaste hulgas ei olnud.

Vene keelt emakeelena kõnelevatest noormeestest jälgib Venemaa telekanaleid 65% ning populaarsuselt järgnevad muud välismaised telekanalid, mille pideva vaatajaskonna suuruseks on 40% mitteeestlastest vastanutest. Kommerts-raadiokanaleid kuulab 37%. Eesti telekanalitest on populaarsem ETV (16%), järgnevad Kanal 2 (15%) ning TV3 (12%).

Trükimeediast on esikohal Postimees, mis tänu oma venekeelsele väljaandele on võitnud pidevateks lugejateks 21% venekeelsetest noormeestest. Molodjož Estonii pidevaks lugejaskonnaks on 12% ning Den za Dnjom'il 10% muulastest noormeestest.

Gümnaasiumi õpilaste infokanalite kasutusharjumused langevad kutsealuste ja reservväelaste omadega kokku ning seda nii vene- kui ka eesti keelt rääkijate osas.

Harjumused teabeallikate kasutamise osas ei ole aastate lõikes muutunud. Infokanalid, mis olid populaarsed aasta tagasi on seda ka käesoleval aastal.

LISAD

1 Tabeljaotused

2 Küsimustikud